

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ויקרא

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת ויקרא

א	.....'בת קול' יוצאת - הקב"ה קורא אלינו במאורעות העולם.....
ב	.....ונשמרתם מאוד לנפשותיכם - שמירת הגוף 'והנפש'.....
ג	.....ושבחתני אני את השמחה - להיות בשמחה.....
ד	.....משנכנס ניסן מרבים באמונה - עת זמן לריבוי האמונה.....
ה	.....כל הכועס - זהירות והרחקה מן הכעס בפרט בימים אלו.....
ו	.....שהכסיו פניו - הכנה ותיקון עניני בין אדם לחברו.....
ז	.....כבוד את אביו ואת אמו - מצות כיבוד אב ואם.....
ח	.....למען ייטב לך והארכת ימים - סגולת המצוה ושברה.....
ט	.....ימים המבורכים - בשגב ימי ניסן.....
י	.....חיינו ואורך ימינו - לימוד התורה בכל עת ומצב.....
יא	כד

פְּרִשְׁת וִיקְרָא

מֹשֶׁה, בְּכָל מָה שֶׁאִירַע וְקָרָה לְמֹשֶׁה רַבִּינוּ, הִבִּין שֶׁיִּדְבֹר ה' אֵלָיו, שֶׁהִקְבִּ"ה מְדַבֵּר אֵלָיו בִּזְוָה וְלֹא פְּלוֹנִי עֲשֵׂהוּ לוֹ, וְאִפְּסָה הוּא לֹא גֵרָם לְעַצְמוֹ כָּל רֵעַ, אֲלֵא הִכָּל בְּשִׁלְחוֹת וּבְדַבְרֵי ה' הוּא. כִּי זֶה כָּלֵל גְּדוֹל מְעִיקָרִי וּמִסּוּדֵי הָאִמּוֹנָה הַמְּהוּרָה, שֶׁאֵין 'מִקְרָה' בְּעוֹלָם כָּלֵל ח"ו, אֲלֵא כָּל דָּבָר וּמִאֲוֶרַע הַמִּתְרַחֵשׁ וְכֹא לְעוֹלָם הָרִי הוּא בְּהִשְׁגָּחָה הַעֲלִיזָנָה, וְהָרִי הוּא 'קְרִיאָה' מִן הַקְּבִ"ה ה' מְדַבֵּר אֵלָיו מִתּוֹךְ מִאֲוֶרְעוֹת הַזְּמָן.²

'בַּת קוֹל' יוֹצֵאת - הַקְּבִ"ה קוֹרֵא אֵלָינוּ בְּמִאֲוֶרְעוֹת הָעוֹלָם בְּפְרִשְׁתָּן (א א), 'וִיקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו, וַצִּ"ב, כִּי עַפְ"י דְּקִדּוּק לִשׁוֹן הִיָּה לוֹ לֹמֵר 'וִיקְרָא ה' אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֵלָיו, כְּדִי לְהוֹדִיעֵנוּ מִיד בְּתַחֲלִיל דְּבִרְיוֹ מִיָּהוּ ה' קוֹרֵא' וּמִדּוּעַ אִיחָר מְלַכְתּוֹב תִּיבַת ה' עַד אַחֲרֵי וַיְדַבֵּר. וּמִבְּאֵר הַרְה"ק ה' בֵּית אֲבֵרָהִם' זי"ע כִּי תִיבַת וִיקְרָא נִכְתְּבָה בֹא' זַעֲרִיא וְנִחְשָׁב הֵא' כְּמִי שֶׁאִינוּ, וְכִמוֹ שֶׁנִּכְתַּב 'וִיקְרָא' מִלִּשׁוֹן 'מִקְרָה', וְכֹלֹמֶר, וִיקְרָא אֶל

א. הִנֵּה נֹאמֵר (דְּבָרִים כד ט) 'זָכוֹר אֶת עֲשֵׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם בְּדֶרֶךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם', וְכַפְּשׁוֹטוֹ הֵינּוּ שֶׁצָּרִיךְ לְזָכוֹר מִה שֶׁאִירַע לְמִרְיָם, שֶׁלִּקְרָתָהּ בְּצִרְעָתָהּ עַל שֶׁדִּיבְרָה לִשׁוֹן הָרַע בְּמֹשֶׁה רַבִּינוּ, וְתִמָּה הַרְה"ק רַבִּי לֵיִיבֵל אֵיגֵר זי"ע (אֲמַרִי אִמֶּת בְּהַעֲלוֹתָךְ, לֵיל שֶׁב"ק) מָה רָאָה הַכְּתוּב לְהַזְכִּיר זֹאת לְדוֹרוֹת עוֹלָם אַחֲרֵי שֶׁלֹּא נִתְכוּנָה לְדַבֵּר בְּגִנּוּתוֹ [וְאִכָּן, דַּעַת הַרְמַב"ם (הַלְכוֹת טוֹמָאֵת צִרְעָת פט"ז י) שֶׁאֲדַרְבָּהּ הָא גּוֹפָא בֹא הַכְּתוּב לְלַמְּדֵנוּ, שֶׁאִפְּסָה שֶׁהִיָּתָה כּוֹנֵנָה לְטוֹבָה וְכָל כֵּךְ הַתְּמַסְרָה עֲבוּרוֹ, מְכַל מְקוֹם נִעֲנָשָׁה, וְלַלְמַדְנוּ עַל גּוֹדֵל הַחֲטָא שֶׁל הַר"ן], וּמִבְּאֵר הַרְה"ק, שֶׁהַכּוֹנֵנָה לְזָכִירָה אַחֲרֵי - שֶׁנִּזְכָּר שֶׁהִנֵּה מִרְיָם הִיָּתָה מְצוּרָתָהּ כְּשֶׁלַּג מִכָּף רֹגֶל וְעַד רֹאשׁ, וְכַשֶּׁעֲמַד מֹשֶׁה רַבִּינוּ וְהִתְפַּלֵּל 'א-ל נָא רַפָּא נָא עֲלֵיהּ מִיַּד נִרְפָּאָה' (כְּדִאִיתָא בְּאוֹה"ח בְּמִדְבַר יב יד), וְלַלְמַדְנוּ כִּי הַקְּבִ"ה בְּרִצּוֹנוֹ מְבִיא עַל הָאָדָם צִרְעָת עֲזָה וְקִשָּׁה וּבִרְגָע אֶחָד מִסִּיר מִמֶּנּוּ. מַעֲתָה לֹא תִיבַהֵל נֶפֶשׁ הָאָדָם בְּרִאוֹתוֹ כִּי צָרָה קְרוֹבָה, כִּי בְּרָגַע אֶחָד אֲפָשֵׁר שִׁיסּוּרוֹ מִמֶּנּוּ כָּל הַצְּרוּת וְהַדְּחָקוֹת.

ב. וְכִבֵּר פִּירְשׁוֹ צְדִיקִים בְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב (בְּרִאשִׁית מט א) 'וִיקְרָא יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו וַיֹּאמֶר הָאֲסָפּוּ וְאֶגִּידָה לָכֶם אֶת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים', שֶׁלִּכְאוּרָה עַל פִּי דְּקִדּוּק הַלִּשׁוֹן הִיָּה צָרִיךְ לֹמֵר אֶת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּה' בְּסוֹף הַתִּיבָה וְלֹא יִקְרָא בֹא', אֲלֵא יִסּוּד גְּדוֹל לִימַד יַעֲקֹב לְבָנָיו כִּי אֵין מִקְרָה בְּעוֹלָם כָּלֵל, וְכָל הַנִּעֲשֵׂה בְּעוֹלָם הוּא בְּהִשְׁגָּחָה פְּרִטִית מְדוּקְדָּקת בְּתַכְלִית, וְכָל 'מִקְרָה' שֶׁבֹא לוֹ לְעוֹלָם אִינוּ אֲלֵא קְרִיאָה מִן הַשָּׁמַיִם, וְזֶהוּ אֲשֶׁר אָמַר לָהֶם אֶת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם, אֵין זֶה 'יִקְרָה' לִשׁוֹן מִקְרָה ח"ו אֲלֵא 'יִקְרָא' מִלִּשׁוֹן קְרִיאָה - שׁוֹבוּ אֵלַי וְאֲשׁוּבָה אֲלֵיכֶם.

כְּדְּבָרִים הִלְלוּ דִּיִּיק הַגֵּה"צ רַבִּי יַעֲקֹב גְּלִינְסְקִי זצ"ל בְּלִשׁוֹן הַפְּסוּק (בְּרִאשִׁית מב לח) שֶׁאֲמַר יַעֲקֹב 'לֹא יֵרֵד בְּנֵי עִמְכֶם כִּי אֲחִיו מֵת וְהוּא לְבָדוֹ נִשְׁאָר וְקִרְאָהוּ אֶסּוֹן בְּדֶרֶךְ', וְלִכְאוּרָה הִיָּה צָרִיךְ לֹמֵר 'וְקִרְאָהוּ' בְּלֹא א', וְכֹלֹמֶר שֶׁ'יִקְרָה' לוֹ אֶסּוֹן, וְהַקּוּשִׁיא תְּגַדֵּל בִּיּוֹתֵר שֶׁאִכָּן מְצִינוּ בְּהַמְשָׁךְ כִּשְׁהֲרָצָה יְהוּדָה אֶת דְּבָרֵי אֲבִיו יַעֲקֹב לְפָנֵי ה' מִשְׁנָה לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם (ה"ה אֲחִיו יוֹסֵף) אֲזִי אָמַר לוֹ 'וּלְקַחְתֶּם גַּם אֶת זֶה מִעִם פָּנֵי וְקִרְאָהוּ אֶסּוֹן' בְּלֹא א'. אֲלֵא בִּיאֲוּרוֹ, כִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֲמִינִים שְׁכָל 'מִקְרָה' אִינוּ אֲלֵא 'קְרִיאָה' מִן הַשָּׁמַיִם, וְעַל כֵּן אָמַר יַעֲקֹב 'וְקִרְאָהוּ' אֶסּוֹן, מִלִּשׁוֹן קְרִיאָה, אֲמִנָּם 'גּוֹי' אִינוּ בֹר הַכִּי לְהִאֲמִין בְּדָבָר, וְאִינוּ רּוֹאֵה לְנֶגֶד עֵינָיו אֲלֵא מְקָרִים בְּעֵלְמָא, עַל כֵּן כַּשֶּׁדְּבַר יְהוּדָה עִם יוֹסֵף וְסָבַר שֶׁהוּא מִצְרִי אָמַר לוֹ 'וְקִרְאָהוּ' לִשׁוֹן מִקְרָה.

וְיִסּוּד זֶה 'מִשּׁוּלָּשׁ בְּכְתוּבִים', שֶׁהִנֵּה נֹאמֵר בְּתוֹרָה (וִיקְרָא י טז-כ) שֶׁבִּיּוֹם חֲנוּכַת הַמִּשְׁכָּן שֶׁרָפוּ אֶת שַׁעֲרֵי הַחֲטָאֵת, וַיִּקְצוּף מֹשֶׁה מִדּוּעַ לֹא אֲכָלוּהוּ בְּמִקּוֹם הַקּוֹדֵשׁ, וְהִשִּׁיב לוֹ אֶהְרֹן שֶׁבִּיּוֹם זֶה מָתוּ שְׁנֵי בָנָיו נָדָב וַאֲבִיהוּא 'וַתִּקְרָאָנָה אוֹתִי כְּאֵלָה וְאֲכַלְתִּי חֲטָאֵת הַיּוֹם' (וִיקְרָא י טז), וְהִנֵּה לִכְאוּרָה הִיָּה צָרִיךְ לֹמֵר 'וַתִּקְרָנָה אוֹתִי כְּאֵלָה', מִלִּשׁוֹן 'מִקְרָה', וּמִדּוּעַ הוֹסִיף אוֹת א', אֲלֵא כִּי אִכָּן לֹא הִיָּה זֶה 'מִקְרָה'... אֲלֵא 'קְרִיאָה'...

פַּעַם נִעֲנָה הַגָּאוֹן הַצְּדִיק רַבִּי נַחֲוִם יֶאֱסֵר זצ"ל מְזַקְנִי וְחֲשׁוּבִי חֲסִידִי שְׁטִפְנֶשֶׁט-בֵּאִיאַן (נֹולַד וְהִתְגוֹרֵר שְׁנִים רַבּוֹת עַל אֲדַמַּת רוֹסִיָּה, וְלֵאחֲרָי מִכֵּן עָלָה לְעִירָה"ק יְרוּשָׁלַיִם) לְהַגֵּה"צ רַבִּי נָטַע צִיִּינוּוִירֶט זצ"ל בְּבִקְרֹו שֶׁל יוֹם, הַיּוֹם בְּבּוֹקֵר שְׁמַעְתִּי 'בַּת קוֹל' מִן הַשָּׁמַיִם, הַסּוֹבְבִים חֲשָׁשׁוּ שְׁמָא אִירַע מִשְׁהוֹ לְבִרְיָאוֹת... אִךְ ר' נַחֲוִם הַסְּבִיר מִיד אֶת כּוֹוֵנָתוֹ - קִמַּתִּי בְּבּוֹקֵר וְלֹא מִצָּאֵתִי אֶת מִנְעָלִי (אֶחָד מִבְּאֵי הַבַּיִת שֶׁלֹּא הִיָּה כ"כ... הַטְּמִינָם) וְרִאִיתִי בְּזֶה כְּמִי שֶׁנִּשְׁמַע בַּת קוֹל בְּבִיתִי וּמוֹדִיעִים לִי בְּזֶה מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁהוֹטֵל עָלַי תְּפִקִיד נִכְבֵּד - לְחַפֵּשׁ אֶת הַנְּעִלִיִּים... לְאַחֲרֵי כֵּמָה דְּקוֹת שׁוֹב נִשְׁמַע בַּת קוֹל בְּבִיתִי - כִּי מִצָּאֵתִי אֶת הַנְּעִלִים, וְרִאִיתִי בְּזֶה הַכְּרִזָּה מִן הַשָּׁמַיִם כִּי מִלֵּאֲתִי אַחֲרֵי הַתְּפִקִיד בְּשִׁלְמוֹת וְנִגְמָרָה שְׁלִיחוֹתִי...

והדברים אמורים ביותר בעת הזאת, כאשר כל העולם מאימת מגפה ודבר, עלינו לדעת שהקב"ה קורא אלינו בכולו בבהלה, וטיפול עליהם אימתה ופחד 'שובו אלי ואשובה אליכם', עורו נא והתעוררו, קרבו

ג. כתב הרה"ק ה'נועם מגדים' זי"ע (פר' בא), הנה בזוה"ק (פר' בא לב:) הסמיכו את הפסוק (תהילים פט טז) 'אשרי העם יודעי תרועה' לפסוק (שמות י א) 'בא אל פרעה', וביאר במשל למי שזכה להיכנס לארמון המלך לדבר עמו, והנה בשעה שהמלך דיבר עמו היה הלה מביט על הציורים שעל כותלי הארמון ועל המנורות המפוארות הקבועות שם – תחת להביט בנועם זיו המלך ולשמוע את דברו. כראות המלך שאין הלה שומע את אשר הוא דובר אליו, החל מכה במקלו על ראשו, והנה, אם הלה שוטה יברח מיד מפחד מכות המלך, אך החכם יודע כי אדרבה – אין המלך מכהו אלא רק מאחר שעלה ברצונו לדבר עמו. וזהו 'אשרי העם יודעי תרועה' תרועה מלשון רעה – כשקורה אותם דבר רע יודעים הם את אשר לפניהם, והם יודעים ומכירים בעת התרועה, שבאמת אין זה אלא ה' באור פניך יהלכון. (ועיי"ש מה שביאר את דברי זוה"ק).

ד. הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע דקדק פעם בלשון המשנה (פסחים ב.) 'אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר', ולכאורה אינו מובן מאי דקאמר 'בודקין את החמץ' והלא בודקין את הבית מן החמץ שבו, ונשאר המהרי"י בקושיא.

בין השומעים היה גם בנו המהרי"ד זי"ע, שלימים חזר על קושיית אביו, ופתח ליישב את הקושיא במשל, למה הדבר דומה, לשני סוחרים שנסעו ליריד למכור סחורתם, והצליח ה' דרכם שבזמן קצר מכרו את הכל, ובשמחה הכינו את צעדיהם לחזור לביתם מוקדם יותר ממה שחשבו תחילה, כיון שכן החליטו לחזור רגלי, ויצאו לדרך, לאחר כמה שעות רצו לנוח מעט מעמל הדרך לתת תנומה לעפפיהם, אך חששו לשלום צרור המעות, כיוון שלא ידעו היכן להחביא את צרור כספם, הביטו כה וכה, ויראו כי אין איש, כי אם עדר של פרות רועות באפר, על כן השכיבו עצמם על הזרעים, ואת צרור הכסף תלו על אחד העצים.

אך סוחרים אלו לא ידעו ולא הבינו שפרות אינן רועות לבדן בשדה מרעה, ויש כאן איזה רועה המנהיג את עדו, והוא אכן ראה איך שהם תולים את המעות על העץ, המתין הלה עד שנרדמו השנים, מיהר אל העץ – ונטל את כל הכסף לעצמו, אך חכך בדעתו כדת מה לעשות – אם יברח עם הפרות הרי הפרות מקימים קול רעש גדול בדרך הילוכם ויתעוררו הסוחרים משנתם ויתפסוהו בקלקלתו, ולאידך אם יברח בלי הפרות הרי בעל הפרות יקיים בו 'פסק', על כן מילא את התרמיל בגללים של הפרות תחת הכסף – כדי שלא ירגישו הסוחרים בקחתם את תרמיל המעות – כי ריק הוא, והשכיב עצמו במקום אשר שכב עד עתה, ואכן תחבולתו הצליחה, כאשר התעוררו הסוחרים משנתם שמחו בראותם את תרמילם 'מלא' תלוי על העץ והמשיכו בדרכם בשמחה, אולם כאשר פתחו את התרמיל חשכו עיניהם בראותם כי מלא הוא בגללים במקום הכסף, והביטו זה על זה בתדהמה ותמהו 'איך יתכן שהפרות הגיעו לראש האילן ונטלו את צרור הכסף ומילאו אותו גללים'... ובסכלותם אמרו, נו, וכי אפשר לנו לילך אל הרב לדון 'דין תורה' עם הפרות... ובכך סיים מהרי"ד את דבריו, כאשר הקהל משחק על טפשותם של הסוחרים, ולא הבינו כלל מה בין עובדא זו לקושיית מהרי"י מבעלזא זי"ע.

בכל אותו זמן עמד בנו הרה"ק רבי אהרן זי"ע מן הצד והקשיב בכובד ראש לדברי אביו, ובתום דבריו התחיל כל גופו לרעוד מרוב פחד, ולשאלת החסידים הסביר באימה, שדברים עמוקים וטמירים גזו אביו בהאי עובדא, דהנה הסוחרים נשארו בקושיא מחמת טיפשותם, ואם היה להם קצת שכל בקדקדם היו מהפכים את הקושיות לתירוצים, דהנה דווקא מחמת שהוקשה להם – היאך יתכן שהפרות עלו על העץ ליטול צרור כסף, היו צריכים להסיק שוודאי היה שם רועה שהוא אשר עלה על העץ לגזול את כספם.

והנמשל, האדם ירד לעוה"ז עם תרמיל – זה הלב, ועליו למלאותו באבנים טובות ומרגליות על ידי קיום התורה ומצוות, אולם לפעמים נרדם האדם על משמרתו דומיא דהסוחרים שנתנו תנומה לעפפיהם, ובשעה זו מרוקן היצה"ר את לב האדם מכל הרכוש שצבר בתרמילו, ומכניס תחתם גללים – עוונות ותאוות רעות רח"ל, אמנם בהגיע זמנים טובים מתעורר האדם משנתו ובודק את לבו, והוא נדהם למצוא שם 'גללים', אך במקום לבחון מאין מקורם של הגללים כדי להוציאם ולהחזיר לעצמו את רכושו הרי הוא מתייאש ומשלים עם מצבו השפל, אולם, המשכיל מבין שהקושיות הן עצמן התירוצים, ויסיק שהיצר הרע הוא המכשיל את האדם בעת תרדמתו, כמאמר החכם ב'חובות הלבבות' (שער יחוד המעשה פרק ה) 'אתה ישן והוא ער לך', והוא אשר גזל ממנו את כל אוצרותיו, וימהר

וימת מן העם מדין ועד באר שבע שבעים אלף איש, ומצינו בחז"ל ש'עת מועד' היינו זמן שחישת תמיד של בין הערביים, והיינו שהיתה המגפה במשך יום אחד, וכתב המבי"ט 'הנה כי במעט מן הזמן היתה הדבר באותם הימים הקדמונים דרך פלא ונס בלי חולי ומדוה, מה שאין כן במגיפות שבזמנים אלו שהאדם נופל למשכב מחמת חולי וכו' ומאריך קצת ימים בחליו'. והיינו טעמא, כי באותם הימים שהיתה השכינה שורה בישראל על ידי המשכן או בית המקדש היתה השגחתו גלויה לעיני כל, וכאשר רצה הקב"ה לעורר את ישראל שישבו בתשובה אליו היה מביא עליהם דבר בעת חטאתם, ומי שלא חטא לא יאונה לו כל און, וכאשר היו שבים בתשובה היתה מסתלקת הצרה ההיא. אכן בימינו אנו כשנסתלקה השכינה בעוונותינו הרבים ושוב אין הקב"ה מגלה השגחתו אלא היא באופן של 'הסתר פנים', על כן בא עלינו באופן שיש מקום למעות שהוא בדרך מקרה ח"ו וממנהגו של עולם, כאילו יש חולי שעובר מאחד לשני, אך 'האיש המשכיל יודע ומבין כי כל

אלי ואשובה אליכם, אלא שהקב"ה הוא 'א-ל מסתתר', והנהגתו ית' מוסתרת בדרך הטבע ואינה נגלית לעיניים. וכמו שכתב ה'מבי"ט' זי"ע (בית אלקים שער התפלה פט"ז) בזה"ל, ולכן ראוי לאדם להיותו נותן אל ליבו בזמן הגלות, כי כל מה שיארע לו בזה העולם מנקיפת אצבע עד המיתה הכל מאיתו ית' הוא, ויותר הוא משגיח עלינו בזמן היותנו בגלות ממה שהיה צריך להשגיח עלינו בזמן היותנו על אדמתנו ועל מלכותנו, אלא שהוא מתנהג עמנו בהסתר פנים בחטאותינו באופן שיש למורדים ולחוטאים שבינינו מקום לספק ולהרהר שמא לא בא הענין מאתו ית', וכמו שאנו רואים בענין הדבר ח"ו ההוא בינינו בזמנים אלו וכו'.

ומבאר המבי"ט בארוכה, כי מצינו לאחר שחטאו ישראל בבעל פעור חרה אף ה' בהם ותפרוץ מגיפה עד שעצר פינחס את המגפה (במדבר כה ג-ח), ולא היה זה על ידי מחלה מקודם אלא מתו תיכף ומיד, וכיוצא בדבר מצינו אצל דוד, דכתיב (שמואל ב' כד טו) 'ויתן דבר בישראל מהבקר ועד עת מועד

לרדוף אחריו ויתבע ממנו את רכושו ויעמוד על המשמר מכאן ולהבא שלא ירדם שנית, ולכן בזמנים טובים של אור לארבעה עשר 'בודקין את החמץ' ולא את הבית, כי עליו לחקור אחר שורש הדברים, מה מקור ושורש של החמץ, באיזה דרך מצא היצר פירצה למלאותו בכל אלו הגללים, ולהחזיר את האבידה היקרה זו הנשמה הטהורה של כל יהודי.

אף אנן נעני ונאמר על משקל דבריו, בזמנים כאלו, אין שום צורך ותועלת לבדוק ולפשפש היאך מתפשטת המחלה, וכיצד 'נדבק' פלוני או אלמוני [וכאשר כבר הבאנו מה שכתב הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע 'ולהסיח דעתו מהנשמע רח"ל', וסימנא מילתא היא כי 'קורונה' נוטריקון קיימו וקבלו היהודים רעדן ווייניגער נייעס... (להמעיט בשמיעת ודיבור 'חדשות')], אלא צריך לבדוק את 'החמץ' - מאין מקור ושורש המחלה, כלומר לדעת מה ה' אלוֹקִיךְ שואל מעמך... ה. סיפר הגה"צ מוויידיסלוב חתן הרה"ק רבי שלום משאץ זי"ע שבימי ה'מלחמה' נאסר במקומות רבים להעלות אורה בבתיים בלילות (מפחד שמא יכיר האויב היכן הוא מקום יישוב) על כן היו דרי העיר מכסים את חלונות הבית בחתיכת 'בד' שחורה, וכך לא ראו מחוץ לבית ש'הבית מלא אורה'. והנה, כשבאו לקנות את הבד היה המוכר מברר שני דברים לדעת איזה סחורה לתת ל'קונה', ואלו הן. א. חוזק המנורה המאירה בחדר, ב. קרבת האורה לחלון הבית. כי ככל שיתרבה האור יש לכסות את החלון בבד עבה ושחור יותר. וכן, לפי ריבוי קרבת המנורה לחלון כן יתרבה עביות ושחורות הבד המכסהו. ומזה למדנו כלל גדול לדידן, כשנראה לנו שהקב"ה כביכול כיסה והסתיר מאתנו את האורה בבד שחור ועבה (הסתר פנים)... עלינו לעיין בשני דברים אלו, אז נבין שככל שהבד יותר עבה ושחור, טמון תחתיו אור גדול יותר - אור המאיר ובא מאחורי המחיצה המבדלת, ואור הישועה הלזה קרוב מאד, ובקרוב ממש יפציע השחר והשמש תזרח בארץ.

משל למי שמתדפק על דלת בית רעהו, כל זמן שהאור נראה לדופק דרך נקב ה'קוקער' יודע הוא שאין איש שם על לב לנקישותיו, אמנם כאשר יבחין כי נחשך ה'קוקער', ידע בבירור שעתה עומד אי מי מבני הבית וצופה על העומד מחוץ לדלת ובמעשיו, כמו"כ כאשר 'יחשיך' לאדם, ידע נאמנה שעתה כביכול עומד אביו שבשמים וצופה ומשגיח עליו.

באר הפרשה - פרשת ויקרא

מה שיקרה עלינו בהיותנו בגלות, הן כלל והן פרט, הכל מאתו ית' בהשגחתו עלינו'.

שו"ע חושן משפט נלע"ד הטעם שהזהירה התורה על שמירת הנפש, הוא מטעם שהקב"ה ברא את העולם בחסדו להיטיב להנבדלים, שיכירו גדולתו ולעבוד עבודתו בקיום מצותיו ותורתו, כמו שאמר הכתוב (ישעיה מו ז) 'כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו' וכו', וליתן להם שכר טוב בעמלם, והמסכן את עצמו כאלו מואם ברצון בוראו, ואינו רוצה לא בעבודתו ולא שכרו, ואין לך זלזול ואפקירותא יותר מזה, ולשומעים יונעם. עכ"ל.

ונשמרתם מאוד לנפשותיכם - שמירת הגוף והנפש'

דבר שפתיים אך למותר בחובת השמירה על בריאות הגוף, שזה רצון הבורא ית' שציוונו בתורתו להיזהר ולהישמר מאד על נפשותינו, וז"ל ה'באר הגולה' (בסיום

ו. ומרחיב המבי"ט לבאר בעניין ה'מגפה', שיש אנשים שנגזר עליהם שימותו, ולהם לא תעזור המנוסה והבריחה למקום אחר, וכמו שמצינו בגמ' (ב"מ לו:) 'מלאך המות מה לי הכא ומה לי התם', אמנם יש אנשים שנגזר עליהם שימותו אם ישארו באותו מקום, אך אם יברחו ינצלו 'ובאותו הזמן שמצטער נחשב לו כגלות, וניצול באותה שעה'. וכבר איתא בגמ' (ברכות נו.) 'גלות מכפרת עון'. ומבאר המבי"ט שהקב"ה יודע מה תהא בחירתו של אדם, אם להישאר באותו מקום אם לברוח, ולפי זה נחתם דינו מעיקרא.

ומכאן ייאמר לכל אותם שנגזר עליהם 'בדד ישב', והם מצטערים הרבה בישיבתם בין ארבעת כותלי הבית, כי 'גלות' זה מכפרת עליהם ומי יודע מה נחסך מהם על ידי 'עונש' הבידוד... ועליהם להודות ולהלל שיצאו ידי חובה בזה בלבד.

הנה כתיב (תהלים קד כו) 'לויתן זה יצרת לשחק בו', יש שרמזו בזה, דלכן נקט 'לויתן' - עפ"י מאמר חז"ל (ב"ב טד:) שמתחילה ברא הקב"ה את ה'לויתן' זכר ונקיבה, משראה שאין העולם מתקיים (אם הם יפרו וירבו) הרג את הנקיבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא... נמצא הזכר נשאר לבדו... אמר הקב"ה אינך נשאר 'בודד' בעולם, אלא הקב"ה יעמוד לימינך, ויהא כביכול 'משחק' עמך. אף אנו נאמר לכל אלו ש'נשתנה' מצבם, ובפרט להיושבים 'בדד', אינכם בודדים, כי כביכול בורא עולם בכבודו ובעצמו 'משחק' עמכם יחד...

חיזוק נורא כתב הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (מכ"ק ר"כ) בביאור מה שנאמר (תהלים לא ח-י) 'אגילה ואשמחה בחסדך אשר ראית את עניי ידעת בצרות נפשי וכו', חנני ה' כי צר לי וגו', ולכאורה יש לתמוה שאם כבר מודה על חסדי השי"ת אשר ראית את עניי, וכבר נגאל מצרתו, אם כן מה מקום יש לבקש חנני ה' כי צר לי. ומבאר בזה"ל, אלא הפירוש הוא, שאני שמח בחסדך הזה מה שאתה רואה את עניי ואתה יודע צרות נפשי, שאיני בודד בצערי, וכי כלום יש חסד גדול מזה שיש לאדם הרגשה כזו שהקב"ה יודע ורואה צערו. ואח"כ מבקש שוב חנני ה' כי צר לי, שזה בקשה להוציאני מהצרה. החסד הגדול ביותר שיהודי מרגיש כי עמו אנוכי בצרה. עכ"ל.

ז. מסופר שבאותן השנים בהם הלכו יחדיו האחים הקדושים הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע והרה"ק הרבי רבי זושא זי"ע לגו גלותא, תפסו אותם פעם כמה רשעים וכלאו אותם בתוככי חדר קטן בו היה מונח עביט של שופכין. הרבי רבי אלימלך הצטער מאד על כך שאינם יכולים לומר שם שום דבר שבקדושה, פנה אליו הרבי רבי זושא ואמר לו, אחי היקר מה לך עצב, הלא הקב"ה הוא הכניסנו למקום זה, והוא הזמין עתה בפנינו 'מצווה נדירה' - מצווה שלא לעסוק בתורה, מצווה שלא להתפלל, מה טוב ומה נעים שנצא בריקוד ומחול לכבודה של מצווה נדירה... ויצאו במחול סביבות העביט ש'הלא מאת ה' הייתה זאת היא נפלאה בעינינו', שומר הפתח שהקשיב לקול רינתם נכנס מיהר לשאלם לשמחה מה זו עושה, אך הם לא ענוהו אלא המשיכו בריקודם, בראות השומר שהם מרקדים סביבות העביט, אמר להם וכי דבר זה הוא הגורם לכם שמחה, אקחנו וארחיקנו ממכם, לקחו השומר לעביט וזרקו אל מחוץ לחדרם, ושוב יכלו האחים הקדושים להתפלל ולעסוק בדברים שבקדושה...

אף לדין ייאמר, 'מצווה נדירה' נזדמנה לנו - 'ונשמרתם מאד לנפשותיכם', הבה נעשנה בשמחה ובששון..., זה 'הנגזר' עליו להתפלל שלא במניין - יתפלל ביחידות מתוך שמח והודאה על שמיים מצווה נדירה שלא להתפלל בציבור... וכן גם בכל שאר העניינים הבאים בעקבות חובת 'ונשמרתם'...

ח. נודע דבר המעשה אשר היה אצל הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע, אשר איש יהודי מתושבי פרעשבורג הלך לבקר אחד מן השרים ונלווה אליו משרתו הנכרי, הנכרי שראה את כיס המעות (ארנקו) של השר מונח בצד והוא

אלא שצריך לעשות כל אותם 'הרחקות' ו'שמירות' יעקב 'הנה עשו אחיך מתנחם לך להרנך, ועתה בני מתוך רצון לקיים מצוות השי"ת ומתוך יישוב הדעת ולא מתוך בהלה ופחד^ט... וכמו שאמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע בפרשת וישלח (שנת תרצ"ט) שהנה מצינו בתורה (בראשית כו מב - כח ז) שאמרה רבקה אמנו

יעקב 'הנה עשו אחיך מתנחם לך להרנך, ועתה בני שמע בקולי וקום ברח לך אל לבן אחי חרנה', ולאחר מכן כתיב 'ויקרא יצחק אל יעקב וגו', קום לך פדנה ארם', ולבסוף נאמר 'וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם', ונמצא ש'אמו' אמרה לו לברוח ואילו

'תפוח' בשטרות כסף... חמד אותו לעצמו, ואכן הצליח להעלימו באין רואה ולשלשלו לכיסו, אך מכיוון שנתירא להחזיקו ברשותו הטמינו בבית אדונו. לאחר זמן הבחין השר כי הכסף איננו, ויקצוף מאוד, והורה לשוטרי העיר לעשות חיפוש מדוקדק בכל בתי העיר על מנת למצוא את הגניבה, ואכן, לדאבון לב הם מצאו את צרור הכסף מוטמן בבית היהודי, מיד אסרו אותו באזיקי ברזל והשליכוהו הבורה - לבית הסוהר, עד שיעמוד למשפט בעוון גניבתו. היהודי התחנן על נפשו שלא שלח ידו בממון השר ואין לו שום מושג וידיעה כיצד התגלגל הכיס לביתו, אך כמובן שלא קבלו את דבריו, וגזרו את דינו לתלותו על העץ רח"ל.

נכנס ה'כתב סופר' לעובי הקורה והחל לפעול ולהשתדל ב'חלונות הגבוהים' אך העלה חרס בידו, ולא הועילו שום שתדלנות וגם 'השוחד' לא פעל מאומה, במהרה נסע הכת"ס לעיר הבירה בודאפעסט, אך גם שם נתקל ב'דלתות נעולות'. בלילה שקודם היום המיועד לביצוע גזר הדין עלה הכת"ס על יצועו בפחי נפש, והנה בחלום, נגלה אליו אביו הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע וטען כנגדו, היתכן כזאת בישראל, עומדים להרוג יהודי על לא עוול בכפו ואתה הולך לישון, התפרץ הכתב סופר בבכי ואמר, והלא עשיתי כל מה שבידי לעשות ולא הצלחתי... השיב לו החתם סופר, האם התפללת... מיד שלח הכתב סופר להעיר את כל בני העיר משנתם, אנשים נשים וטף, ופקד על כולם להתכנס באישון ליל בבית הכנסת, כאשר התמלא בית הכנסת נשא הכת"ס דבריו, והחל לגולל בפניהם כל דרכי השתדלויותיו, וזעק, אם כל השערים נעולים אבל אצל הקב"ה לעולם אין השערים ננעלים, ושערי דמעה לא ננעלו, ויזעקו כולם בקול גדול, ואכן נתעוררו רחמי הקב"ה ונעשה לו נס, שכשעמד היהודי לפני השופט החל לפתע לחקור את המשרת הנכרי, והלה הודה שידידו במעל, ושחררו את היהודי ותלו תחתיו את הגוי, צדיק מצרה נחלץ ויבוא רשע תחתיו.

אחיי ורעיי, כבר כתב הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע (בסוף ספרו), וז"ל. אחר כל העצות, אין עצה כהמבקש ומתחנן לפני השי"ת ובוטח ושוען עליו ועל חסדיו ועל גודל אהבתו לעמו בית ישראל, ועד"ז גם לדידן, אחר כל העצות של דרכי ההשתדלות והסגולות למיניהם... הרי העצה הטובה והבדוקה ביותר היא לזעוק לאבינו שבשמים מנע מגפה מחלתך, חוס ורחם עלינו וזכור לחיים טובים כל בני בריתך, ובוודאי לא תשוב התפילה ריקם.

ט. ידוע דבר המעשה (מסורת ידועה בפי חכמי תימן) שפעם הטיל מלך מצרים על הרמב"ם שהיה רופאו להוכיח כי הוא רופא עדיף על נכרי אחר. שהיו רבים מקטרגים לאמר מדוע ישתמש המלך ברופא יהודי בשעה שיש כאן במדינה רופא מאחיו הנכריים... והוסכם ביניהם כי כל אחד מהם ישקה את השני ב'סם המות' ומי שיתרפא בכוחות עצמו הוא האיש אשר הוכח כראוי לשמש כרופא המלך. תחילה השקה הנכרי את הרמב"ם בסם ממית, והרמב"ם בחכמת רפואתו זכה להציל את עצמו ונרפא לגמרי. לאחמ"כ השקה הרמב"ם את הנכרי ב'משקה' שהכין לו, הלה שראה כי אין הסם משפיע עליו לרעה כדרכו של כל 'סמי המוות' החל חושש - מי יודע איזה סם מיוחד השקהו הרמב"ם, ומי יודע באיזה רגע ישפיע עליו הסם בשעה שלא יהא סיפק בידו להציל עצמו... במחשבות דאגה חשש ופחד הילך הלה קדורנית עד שפרחה נשמתו כעבור כמה ימים... ויקרא המלך לרמב"ם ושאלו לפשר הדבר, ויען הרמב"ם ויאמר, מעולם לא עוללתי רע לאדם, גם לאיש אשר לא מבני עמי, אף את הרופא הלה לא השקייתי אלא מים בעלמא ללא כל חשש סכנה, ואין אשם במיתתו אלא הוא עצמו, שדאג וחשש כי בכל רגע הוא עומד למות ואכן מתוך הדאגה והפחד שחישב בכל רגע מה שתיתי ומדוע שתיתי מתוך כך פרח נשמתו.

הבה נתבונן קימעא, מדוע אכן לא השקהו הרמב"ם בסם המוות, כי ידע שכנגד הסם עצמו בוודאי תהא לו 'תשובה' וסמי מרפא כי מ"מ רופא גדול היה, מה עשה, גרם לו ל'דמיונות' וחששות כי הוא מלא בסם המיתה, וכנגד זה לא תהא לו תרופה... ומכאן נלמד עד כמה צריך להתרחק מכל מיני דמיונות ופחדים רעים למיניהם... כי רק הם המיתו את הרופא הנכרי.

דברים יעוררו נפש היודע אותם לחסות בשם יתברך ולהשים כל מבטחו, ולקבע בלבבו יראתו ולסמוך על חסדו וטובו, ומתוך התעוררות על זה יהיה נשמר בלי ספק מכל נזק. והרי לנו 'הבטחה' מבעל החינוך להיות נשמר בלי ספק מכל נזק אם יבטח בהקב"ה ויסמוך על חסדו.

ובך איתא ב'דגל מחנה אפרים' (פרשת עקב ד"ה וכל מדוי מצרים) **שאמר אא"ז זללה"ה** (ה"ה מרן הבעש"ט זי"ע) **דאין הקב"ה שולח יסורים על האדם אלא אם כן שולח עליו מקודם חולי מרה שחורה²**. וכעין זה כתב הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' (פרשת משפטים ד"ה ואלה) 'שמעתי ממורי, כשרוצין ליפרע העונש למי שהוא ראוי לעונש אזי נוטלין ממנו מדרגת הבטחון, על כן ראוי להתפלל לפניו יתברך שיתחזק בבטחון בו'.

אדרבה, איש לרעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק³, יתחזק כל אחד בעצמו בישועת ה' ובחסדיו המרובים כי לא כלו, ועל ידי זה יהא 'מקור חיזוק' גם לאחרים,

אביו ציוה עליו לילך, ואכן הלך יעקב, ומעתה יש להקשות היאך העיד הכתוב על יעקב ששמע לקול אביו ולקול אמו אחר שדברי שניהם סותרים זה לזה, ומה עוד, שכיון שהלך נמצא ששמע רק בקול אביו ולא בקול אמו. ומבאר ה'אמרי אמת', כי יעקב 'ברח בהליכה', כלומר, שוודאי יצא במרוצה לעבר פדן ארם אלא שהיה זה מתוך יישוב הדעת, בידעה שעושה בזה מצוות כיבוד אב ואם, וכמי שהולך בדרכו ולא כמי שבורח מתוך בהלה וחפזון.

ודע כי הרבר הראשון ב'גדרי הזהירות והשמירה' הוא להתרחק מהראגה והצער ולהתחזק במידת הבטחון בהקב"ה⁴, אשר מגן הוא לכל החוסים בו, ולידע ולהודיע כי כל קוויץ לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים כך. וכדאיתא בגמ' (שבועות טו:) על מזמור 'יושב בסתר' (תהלים צא) שהוא 'שיר של פגעים', וביאר בספר 'החינוך' (מצוה תק"ב) 'ופירוש פגעים, כלומר שאמירת אלו המזמורים תועיל לשמר מן הנזיקין וכו'. שיש בהם

י. והיה אומר הרה"ח רבי מניס זיטינצקי ז"ל שמאמר זה 'החזיקו' בכל ימי המלחמה, לעבור את כל נוראות הימים מתוך יישוב הדעת ושלוות הנפש.

יא. וז"ל מכתב קודש שכתב הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (בעת מגיפה, הובא באמרות משה ב'אגרות קודש' מכתב ג'), אל ירך לבבכם מבגידת הזמן, כי ד' אתנו ובטחו בד' וישענו באלקים, והבוטח בד' חסד יסובבנו (תהלים לב י), ובחסדו יגן עליהם מכל עקתין ומהשעה המתרגשת ח"ו, ואין הזמן שולט על הבוטחים בה', כבר אמרתי לכם - כשיש סמיכה אין פחד, ולמען השם תראו להתחזק, ואיש את אחיו יעזורו, והחלש יאמר גבור אני, עד שיתגבר באמת, וזה היא העצה והשמירה מדבר ר"ל, שלא יעלה שום פחד ויראה רק מה', ולא מהדבר ר"ל, וד"ל, כי היראה היא מהמסבב ולא מהסיבה ר"ל.

ועיקרו של דבר להתחזק באמונה ובבטחון, וזו היא השמירה מעולה כי מי את ותיראי מאנוש וכו' (ישעי' נא יב) ולא יהיה הפסוק הזה זז מתוך פיהם ד' צבאות עמנו (עיין ירושלמי ברכות פ"ה ה"א) גאט ב"ה איז מיט אונז (הקב"ה עמנו), ד' יגן עליכם ועל בניכם, ברוכים אתם לד', ליבע ברידער וואס איז די מורא, פאר וועמען האט מען מורא, און וואו האט אאיד מורא וואס ניט גאט ב"ה (אחים אהובים, מה הוא המורא והפחד, ממי הפחד, כיצד מפחד יהודי לבד מה'), **וכשתעשו זאת בלבבכם לא ישלטו בכם הפחדים ר"ל, וד"ל, און גאט ב"ה וועט אייך בוודאי העלפין** (והשי"ת בוודאי יעזור), **כי כל חשקו וחפצו להושיע ולשמור אתכם מכל פטופטי בישין, ולברכם בכל טוב סלה.**

וגם אני לא אמנע חס ושלום מלהזכירם בכל המקומות אשר אהי' שמה, ליבע ברידער זייט געזונד און שטארק און פריש, און נאר ניט געזארגט (אחים אהובים, היו בריאים חזקים ורעננים, העיקר שלא לדאוג כלל), אזכה לראות בישועתכם והצלחתם ברוחני וגופני, כה דברי הנקשר מתוך אהבת אמת תכון לעד קשור בקשרי עבותות אהבת אמת, חיי"ק. **יב.** ולעומת זאת, הרה"ק רבי משה בצלאל אלטר זי"ע הי"ד מביא ('שם ושארי' עמו' עט) בשם אביו הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, **כפי שאדם מחזק את עצמו שהדבר של עגמת נפש לא יעצב ויערוב אותו, כן עובר ומסתלק העגמ"נ ממנו.**

יג. ידוע כי באחד מדרשותיו אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע שכהיום הזה חובה על כל אחד לחזק את לבות בני ישראל - כפי יכולתו. בשעה שירד מן הבימה שמע כמה מהנמצאים מדברים ביניהם, אכן, גדול כוחו של ה'חפץ חיים' לחזק את ליבות בני ישראל אך לא כל בר איניש בדרגה זו. אמר להם ה'חפץ חיים' משל לשר גדול שביקש

הממוצע, וכגון לגבי אכילה - שלא יאכל יותר מדי וכן לאידך גיסא שאל ימעט מן הצורך אלא יאכל כפי שיעור הנדרש לו, וכן הוא לגבי מלבושיו לבל ילך בבגדים מהודרים ולא בבגדים מרופטים, וכך בעניין כל צרכי האדם הגופניים וגם הנפשיים 'באנחתו ובשמחתו', שלא ירבה באנחה ולאידך שלא יפליג בשמחה, וזהו שאמרו 'שלוש בעיר אל יהלך אדם בצידי דרכים' - שלא ילך ב'קצוות' באופן קיצוני, אלא ילך באמצע 'לא ריבוי ולא מיעוט'. אבל בזמן שדבר בעיר אל יהלך אדם באמצע הדרך, וכדרך ההנהגה הנכונה בעת שהימים כתיקונם, אלא צריך להפליג 'לצידי הדרך', 'להיזהר בתכלית השמירה' בבריאותו, ומבאר שם אופני השמירה, ובתוך דבריו כתב 'זירחיק האנחה' וירבה השמחה²¹ כל זה בקצה אחד מהקצוות ולא יספיק בזה המיצוע

וישפיע עליהם בבטחוננו באבינו שבשמים עד ש'ידביק' אותם במידת האמונה ובטחון, אשר היא שעמדה לאבותינו ולנו. וכבר אמר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע בלשון התפלה (ידיד נפש) 'אז תתחזק ותתרפא' - שאם תתחזק תזכה 'לתתרפא' (הובא בברכת אברהם מכתב סה ששמע מפ"ק).

ושבחתי אני את השמחה - להיות בשמחה

איתא בגמ' (ב"ק ס:) 'תנו רבנן, דָּבָר בעיר אל יהלך אדם באמצע הדרך וכו', שלום בעיר אל יהלך בצידי דרכים' וכו', עיי"ש. ומבאר בשו"ת הרשב"ש (מרבתינו הראשונים, סי' קצה) כי הנה זה כלל גדול בכל תהלוכות חיי האדם אשר צריך לאחוזו תמיד בדרך

משריו ועבדיו שיביאו לפניו מים חיים לצורך שתייתו, מיד הביאו לפניו המשרתים מים טרם שהספיקו לנקות ולזכך את המים. וחמת השר עלתה בהם - הכיצד תעיזו להביא לפני שר נכבד כמוני מים שאינם צלולים וזכים דיים. למחרת היום פרצה שריפה גדולה בארמונו של השר, וצעק אל עבדיו שיחושו להביא מים לכבות את השריפה, אך הם התמהמהו - מכיוון שפנו לנקות ולזכך את המים כיאה לשר נכבד כמוהו... פשיטא שכאשר גמרו את מלאכתם והביאו את המים כבר לא היה כל צורך במים, שכן לשונות האש כבר שרפו כמעט את כל רכושו של השר. שאג עליהם השר ואמר להם, שוטים, וכי לכיבוי אש הבערת ממתינים על מים זכים וצלולים - הרי אש בוערת במחנה וכל רגע מיותר נותן לאש זמן לכלות עוד חלקה טובה, (ורק לשתיה יש לזככם).

אמר להם ה'חפץ חיים' - כיוצא בזה לדידן, בימים עברו, כשלא 'בערה האש' במחנה, הוצרכו דברי החיזוק להיות מנופים ומזוקקים, ולכן היתה היכולת לחזק אחרים רק ביד צדיקים ואנשי מעשה, אבל בדורנו דור עני ויתום, כש'אש' בוערת במחנה ישראל, וכל יום ויום נופלים עוד ועוד יהודים ברוחם, 'חוב קדוש' על כל מי שנשמת חיים באפו, לקום ולחזקם לבל יפלו בנפשם, וכ"ש לא לדבר דיבורים המכאיבים.

ולעניינו יאמר, כי בזמן הזה מוטל על כל איש מישראל לחזק אחרים בדברי אמונה המחיים את הנפש ואת הגוף... יד. וכבר מילתנו אמורה, כי לכן ניתנה לנו התורה ולא למלאכי השרת - כי הללו אין בהם יצה"ר - לא קנאה ולא תחרות, לא שמחה ולא עצבות וכיו"ב רבות מ'מצבי רוח' ונפש המשתנים באדם אשר נוצר מאדמה, ועיקר העבודה הנרצית היא שיתגבר האדם בעת הקושי - שכידוע אז היצר מרקד להפילו ברשת העצבות, לא ישמע לו אלא יתגבר לשמוח בכל מיני שמחה.

הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע היה אומר ש'שמיכל' ר"ת כולם יהיו משועבדים לעבודתו יתברך שמו, ועל אף שאין זה על פי סדר התיבה, כי זוהי חכמת האדם לשחוק (שמיכלען) אף כשאין הכל 'מסודר' על פי חשבונותיו. הנה ידוע משם רבינו האר"י ז"ל, כי בכל צלם א-לוקים, על פניו של אדם נראה את שם ה', כי שתי עיניים כל אחד בצורתו נראה כאות י', ויחדיו עולים למנין כ' (20=10+10), הוסף את חטמו הנראה כאות ו', ויחדיו עולים למנין כ"ו, כמנין שם הוי"ה. אבל, כל זה אינו אלא באופן הרגיל, כי אם האדם מוריד את אפו (לאזט אראפ די נאז) - כדרך מי שמר ועצוב בקרבנו... הרי זה 'מוחק את השם', כי מכ"ו נעשה כ' ועוד ו'... ואבדנו את הרמז לכ"ו (26).

יש שמצאו רמז לדבר בפסוק (דברים יב ד) 'לא תעשו כן לה' א-לוקיכם' - ודרשו חז"ל (הובא ברש"י) 'אזהרה למוחק את השם', ולבד מה'פשט', יש ל'רמז', שלא יעשה כן לשם ה' א-לוקיכם, לקרוא בפניו תיבת כן במקום תיבת כ"ו... אל תהפכו את הכ"ו לכ"ן.

טו. ידוע מה שפירשו צדיקים (דגל מחנה אפרים ליקוטים, ובעוד הרבה ספה"ק) בלשון הכתוב (ישעיה נה יב) 'כי בשמחה תצאו', ר"ל 'כי בשמחה תצאו' מכל הני חבילין דמעיקין, שעל ידי השמחה אפשר להינצל מכל הצרות, ולצאת מאפילה לאור גדול.

באר הפרשה - פרשת ויקרא

בלבד, ור"ל שיתרחק מאוד מכל אנחה וזעזוע, וירבה שמחתו עד מאוד^{טז}.
 נוראות מצינו ב'אברבנאל' (סוף פרשה ראה) וז"ל, כי בן טבע המציאות, השמח בחלקו ששון ושמחה ישיג, והנאנח בלי סיבה יאנק דום כל הימים".
 משנכנס ניסן מרבנים באמונה - עת וזמן לריבוי האמונה
 הזמן גרמא להוסיף ולהתחזק באמונה בה, כמו שאמר הרה"ק רבי מנחם נחום מבאיאן משערנאוויץ זי"ע (תפארת מנחם ר"ח ניסן תרצ"ה), כי כשם שאמרו חז"ל (תענית כט.) משנכנס אדר מרבין בשמחה, כך משנכנס ניסן מרבין

ובשל"ה הק' (תו"א שער הגדול ה') מביא מדרש נפלא בענין זה, וז"ל, ובמדרש, אמר לו הקב"ה למשה לך אמור להם לישראל כי שמי 'אהיה אשר אהיה' (שמות ג יד) - כשם שאתה הווה עמי כך אני הווה עמך, וכן אמר דוד (תהלים קכא ה) 'ה' צלך, מה צלך אם אתה משחק לו הוא משחק לך ואם אתה בוכה לו הוא בוכה כנגדך, ואם אתה מראה לו פנים זעומות או מסוברות אף הוא נותן לך כך, אף הקב"ה צלך - כשם שאתה הווה עמו כך הוא הווה עמך. ע"כ. וכבר מתאמרא בשם הבעש"ט הק' זי"ע על הפסוק (קהלת ב ב) 'ולשמחה מה זו עושה', שאפילו שמחה של 'מה זו' - ללא ערך כי היא מן השפה ולחוץ אף היא 'עושה' רושם בשמים.

פעם היה להרה"ק מאפטא זי"ע מכה גדולה בגרונו אשר סבל ממנה רבות, ונתברר שיש לו 'אפצעס' - מכה מליאה ליחה ומוגלה, וקבעו הרופאים שאין מנוס מאשר לנתחו, ויעצו המקורבים אשר תחילה יסע הרבי לאיזה אכסניא של יהודי כפרי למען ינוח ויתחזקו כוחותיו בטרם יעבור את הניתוח. כפרי זה היה איש פשוט מאד אולם שימש את הרה"ק בנאמנות ובמסירות. והגיע הרה"ק מרוזין זי"ע לבקר את החולה, ובתוך שהותו פנה אל הרה"ק מאפטא ואמר לו כי מן הדין לחלוק כבוד לבעל האכסניא ולהושיבו בראש בין שנינו, לאחר מכן שאלו הרוזינער כיצד מרגיש בישיבתו ביניהם, והשיב הלה בבורותו 'כשושנה בין החוחים'... והחל הרה"ק מאפטא לשחוק מאוד, חזר הרה"ק מרוזין ואמר, כי מן הראוי שאותו כפרי ישתה לחיים ויברך את הרבי, ואכן נטל את ידו של הרה"ק מאפטא ובירכו בקול רם מעומקא דליבא, השי"ת יעזור שיתקיים ברבי מה שנאמר 'צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם', ובזה גבר שחוקו של הרה"ק מאפטא ביותר, עד שבאמצע השחוק התפוצצה המכה ויצאה כל הזוהמא מגרונו, ובכך 'חסך' הרה"ק מרוזין מהרה"ק מאפטא לעבור את הניתוח... (הובא בנר ישראל ח"ד עמ' סה-סו). ומכאן תראה גדולת כוחה של שמחה, ואפילו צחוק כגון דא להעביר כל מיני גזירות רעות וקשות.

טז. הנה איתא בגמ' (תענית כט.) 'משנכנס אדר מרבנים בשמחה', ופירש רש"י (שם) 'משנכנס אדר - ימי נסים היו לישראל פורים ופסח', נמצא שהשמחה של חודש אדר נמשכת עד אחר חג הפסח. והרי שמחובת הימים להרבות בשמחה.

יז. מספרים שהרה"ק מרוזין זי"ע ראה פעם את בתו נאנחת על איזה ענין, נענה ואמר לה, דעי לך בתי, שאנחה גוררת אנחה, והודאה גוררת הודאה, על כן מן הראוי שלא להתאנח כלל וכלל, אלא לקבל הכל באהבה ושמחה בהלל והודאה, והודאה זו תגרוור אחריה שפע ברכה, בכדי שההודאה תמשך עוד ועוד.

וכה סיפר הרה"ק, מעשה בעשיר שלא היה מן העשירים כפירוש המשנה - 'איזהו עשיר השמח בחלקו' (אבות ד א), ותמיד היה מתאונן ומבכה את מזלו כי רע הוא, אמרו לו מן שמיא, וכי זה 'רוע מזל', עתה ראו תראה מהו 'רוע מזל' אמיתי, הורידוהו מעשירותו ונהפך לעני מרוד המחזר על הפתחים, אין צריך לומר שבמצב זה נתרבו טענותיו ובכיו עשרת מונים, והיה מבכה ללא הרף על המצב הנורא שבא עליו, נענו שוב מן השמים, ואמרו, וכי זהו 'מצב נורא', נביא עליך מצב שהוא באמת 'נורא נוראות', למחרת היום נתנגע ב'צרעת' ובזה ננעלו בפניו שערי 'מחזר על הפתחים', כי היו הבריות מתרחקים הימנו שלא לידבק מצרעתו, והיה העשיר לשעבר בוכה ונאנח מאין הפוגות על כי כך עלתה לו - שנפל ל'בירא עמיקתא' שכזו, שבו לומר מן שמיא, וכי זו 'עמיקתא' היא, תא ואחוי לך 'עמיקתא' מהי, מיד נעשה גיבן בגבו וכפוף כהגמון, וכבר לא היה יכול לבלוע את מאכלו כרגיל. בהגיעו לשפל המצב שוב לא נאנח, אלא אמר, אכן מצבי איננו שפיר כלל, אך 'מה יתאונן אדם חי - דיו שהוא חי' (איכה רבתי ג מ), עלי להודות לבוראי על חיי, כי יש אשר מובילים אותם כבר לקבורה ואילו אני חי, מכיוון שכן, נענו משמי מרום ואמרו, וכי על מצב שכזה אומר הוא שטובה יש בו ועליו להודות לה', עתה נראהו 'טובה' מה היא, ונתרפא מהגיבנות, הוסיף האיש להלל ולשבח לבוראו, על שכבר אין גוו כפוף ואין מאושר ממנו, אמרו לו מן שמיא, וכי בזה שמח ומאושר הוא, בעת הזאת נוכיח לו 'מאושר' מהו, וירפאוהו מצרעתו, ושב להלך בין הבריות - שכבר נתנו לו להלך בינותם, כי סר ממנו הנגע, ותרב שמחתו כי מעתה יכול הוא לשוב לחזר על הפתחים... נענו בשמים

את בנו או את בתו וכבר נערך לשמוח בקהל רב, והנה עליו לחנוג 'בסוד' ישרים ועדה (אין עדה אלא עשרה..). 'שמעון' תיכנן זמן הרבה את שמחת הבר מצוה לבנו (בכור..), 'לוי' נאלץ לישב בדד בביתו, 'יהודה' אנוס הוא מלהשתתף בשיעורי תורה ברבים, 'יששכר' אינו מוצא ידיו ורגליו בתוך הבית לנוכח 'קול מצהלות ילדים' לרוב בניו ובנותיו כ"י, ועוד כהנה וכהנה... ועל הכל, רבים הם אשר יש להם 'חסרון כיס' והפסד ממון הרבה... ועל כגון דא כבר כתב רבינו הרא"ש (ארחות חיים אות סט) 'רצה באשר ירצה יוצרך'ט, לבטל את רצונם מפני רצון הבורא ית"ש כי כך עלתה במחשבה לפניו, ובוודאי זוהי הטובה הגדולה ביותר², ואף אם קצרה השגתנו להבין מה טובה יש בדבר, אך הננו מאמינים בני מאמינים שכל מאי דעביד רחמנא לטב

באמונה, (ושעם הדבר)³ כי 'בניסן נגאלו' - בזכות האמונה, ו'בניסן עתידין להגאל' בזכות האמונה (ילקו"ש ח"ב רמז תק"ט), וכמו שנאמר (מיכה ז טו) 'כימי צאתכם מארץ מצרים אראנו נפלאות'. נמצא שהזמן מוכן ומוכשר לכך.

ובך כתב הנצי"ב ב'העמק דבר' (שמות יג ד) על הפסוק 'היום אתם יוצאים בחודש האביב' - שאין צריך להרבות בחודש ניסן בפעולות להשרשת האמונה, אלא 'די בהכנה מועטת', ובוה מבאר הטעם שנזכר כאן 'חודש האביב', שכשם שזמן זה מסוגל לזריעה הרבה יותר מבשאר חדשים, כך גם האמונה נקלטת בלב ביותר עתה בימים אלו.

והנה בימים אלו של 'תהפוכות סדרי עולם' רבים רבים הכואבים זה בכה וזה בכה, 'ראובן' עמד להשיא

ממעל, וכי בזה 'רבתה שמחתך' - לחזור על הפתחים, אגן נרבה שמחתך באמת, הכניס הקדוש ברוך הוא בלב אחד מידידיו להלוותו 'סכום הגון' ומכובד, שבו העמיד את כל עסקיו לשעבר על מכונם כבתחילה, וחזר לעשירותו יותר מתחילה, עתה כבר ידע היטב 'להיות שמח בחלקו', להודות ולהלל ולשבח על כל אשר לו.

יח. כך ביאר הרה"ק המגיד מקאז'ניץ זי"ע את הפסוק 'וצדיק באמונתו יחיה' (חבקוק ב ל) צדיק הוא הקב"ה צדיקו של עולם (זוה"ק תרומה קלד). ע"י האמונה אשר ישראל מאמינים בקב"ה ע"י אתערותא דלתתא, יחיה - פירוש, גורם חיות להקב"ה כביכול להשפיע כל טוב לישראל ולחדש כנשר נעורם (ילקוט עבודת ישראל עמו' קמה בשם עבודת יששכר סוף פר' בא בהג"ה).

יט. וכבר כתב רש"י על הפסוק (ישעיה כו כ) 'לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדך' [הוא הפסוק הנדרש בגמ' (ב"ק ס:)] כלפי 'דבר בעיר'], וז"ל, ורבי תנחומא דרש, סגור דלתי פין שלא תהרהר אחר מדת הדין.

כ. מסופר, כי פעם היה הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנז זי"ע אצל הרה"ק רבי צבי הירש מרימינוב זי"ע, ובתוך שיח שרפי קודש נכנס יהודי מבוהל וזעק בבכי קורע לב לפני הרה"ק מרימינוב שב"ב מקשה לילד, והרופאים התריעו שאם לא תלד בתוך השעה הקרובה תעלה נשמתה בסערה השמימה רח"ל, הרה"ק מרימינוב שקע במחשבותיו, ולחר מכן נענה אל האיש, אם תתן לי 'פדיון' בסך עשרה זהובים אברכך בישועה, נדהם האיש למשמע אוזניו ויאמר לרבי מניין לי סכום עתק כזה, כאשר הנני עני ואביון 'ואיני מכיר בצורת מטבע', השיב לו הרה"ק בניחותא, צא ומכור תכשיטי בני ביתך ותקבל תמורתם כמה זהובים, כמו כן תעמיד למכירה כל רהיטי הבית וכך יהיו לך עוד כמה זהובים, ושאר הכסף תלווה או תקבץ מיהודי העיר. יצא הבעל מן החדר חפוי ראש ובלב דואב ודואג... נכמרו רחמי ה'דברי חיים' על היהודי האומלל, יצא מן החדר, ולחש באזני היהודי, אל דאגה... אנכי אתפלל בעדך ללא ה'פדיון' האמור, ואכן, לא עבר זמן הרבה ותלד האשה בן זכר במזל טוב.

כעבור שבעה ימים, אירע מקרה נורא, ה'יולדת' שבקה חיים לכל חי, אז נענה ה'דברי חיים' מדוע הוצרכתי להכניס עצמי ב'עסקי' הרימינובער, עיני ראו את הלידה שבאותה שעה למזל טוב, אבל עיני ראו למרחק יותר ממני, ובוודאי ראה כי אין לה יותר 'שנות חיים' ורצה להמיר את הגזירה בהפוך אותה לעני חשוב כמת... ולכן הורה לבעלה להביא לפניו עשרה זהובים, והייתי צריך לבטל דעתי לדעתו, ולהניח לאותו אברך להתאמץ יותר מכדי יכולתו ולהשיג אותו סכום, ובכך היה הרבי ממתיק את 'הדינים' מעל ראש היולדת והייתה נשאת בחיים...

ומכאן למדנו, כי פעמים שאדם בצרתו ובצער חוסך מעצמו עגמת נפש מרובה יותר שהיתה עתידה לבוא עליו לאחר זמן, על כן אל נא נהיה קצרי רואי, להביט רק על הרגע בו הננו עומדים ולבכות עליו, אלא נאמין בא-ל חי צורנו חלקנו הדואג לנו בכל עת ובכל שעה להיטיב עמנו בחסדיו המרובים.

ובוודאי עלינו מוטל להתפלל, והקב"ה מצפה לתפילותיהן של ישראל בכל זמן ועידן ובפרט בעת צרה, אבל בד בבד להאמין כי 'לא מחשבותי מחשבותיכם' והכל בחשבון ממעל.

עבד, ורק הקב"ה הוא היודע כיצד להביא כל אחד ואחד לטובתו השלימה^{יא}.

ואדרבה יקבל את כל העובר עליו באהבה ובשמחה, ועל ידי זה ימתיק את הצרה עד שיתבטלו כל הייסורים והדינים מעליו. וכך איתא בחז"ל (דב"ר ד א, מס' סופרים פ"ב א ב) 'אין מפסיקין בתוכחה', היינו שאין מפסיקין באמצע קריאת התוכחה להעלות אחר לתורה. וביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (ראה תרל"ה), פירוש, אין מפסיקין להעמיק ולחשוב מחשבות על ההרפתקאות דערו עליו, והוא ענין 'מדת ההשתוות' - שיקבל את כל הבא עליו בשווה - בחסדים מגולים או בדין. כי אם אין האדם משתנה בפגעו בו מידת הדין, אין לה קיום להקללה וחולפת ועוברת ממנו (אך אם ח"ו האדם מתפעל יותר מדי, בזה נוסף קיום וחיוק להרע), וזהו אין מפסיקין - שלא יפסיק מדביקות ובטחון שיש לו בהקב"ה אף שיעבור עליו מה שיעבור, ע"כ.

נמצינו למדים שבמה שהאדם מקבל את הבא עליו באמונה ובטחון, בשלוות הנפש הוא מבטל מכל וכל, אבל אם הוא מתפעל מהם יותר מדי וכל היום חופף עליהם במחשבתו, אזי אינו כי אם 'שומר' עליהם לבל יסתלקו מאתו. והיינו טעמא כי כל תכלית ה'הסתרה' שהקב"ה מסתיר עצמו בכדי שגדרוש אחריו, וברגע שהאדם 'גילה' את בוראו בתוככי ההסתרה, תיכף ומיד יסיר הקב"ה את הסתריו מעמו.

וכך ביאר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע בהא דכתיב בפרשת בהעלותך (י לה), 'ויהי בנסוע הארון... ויניסו משנאיך מפניך', וברש"י 'עשה לו סימניות מלפניו ומלאחריו' (היינו נ' הפוכה מב' צדדיו), לומר שאין זה מקומו,

ולמה נכתב כאן, כדי להפסיק בין פורענות לפורענות. ולחד מאן דאמר בגמרא (שבת קמז.) הסימניות באות לומר לן ש'ויהי בנסוע' הוא ספר בפני עצמו. ומבאר ה'אמרי אמת' כי כל זה יתבאר ביסוד אחד, וכך פירושו - שהרי 'ויהי בנסוע' היה מסעם הראשון של בני ישראל, שכאמור עברו עליהם אז מעט ייסורים וקושי, ואילו היו מקבלים עליהם באהבה היו מתבטלים מהם כל הייסורים, והיינו שפרשה זו נאמרה שלא על הסדר, בשעה שאין הולך לו לאדם כפי הסדר שהוא חישב לעצמו, וכגון בזמנים הללו שנהפכו סדרי עולם, ונשתבשו לו לאדם כל מהלכיו ועסקיו, והמקבל באהבה את ה'שלא בסדר' גדלה חשיבותו עד מאד - בספר בפני עצמו. ולא עוד אלא שהיא נאמרה 'להפסיק בין פורענות לפורענות'. פירוש, שכשיקבל על עצמו כל זאת בשמחה ובטוב לבב, בזאת גופא הריהו מפסיק ועוצר את הפורעניות^{יב}.

עוד ביאר ה'אמרי אמת' זי"ע ביסוד הדברים, שהנה בפרשת כי תבוא נאמר באמצען של פסוקי ה'תוכחה' - 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה וטוב לבב' (כח מז). וידועה התמיהה מדוע נכתב פסוק זה שהוא סיבת העונשים באמצע התוכחה בין עונש לעונש, היה לו לאמרו מקודם לתוכחה או לאחריה - לידע ולהודיע שהקללות באות תחת אשר לא עבדת וגו'. ועל פי האמור יבואר שפיר, כי אם היו ישראל מקבלים בשמחה את התוכחה שנאמרו 'עד כאן' (לפני פסוק 'תחת אשר...') הייתה הפורענות נפסקת לגמרי, ולא היה מגיע עליהם המשך התוכחה שלאחר פסוק זה. אך אם אינם מקבלים בשמחה - 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה', או אז ממשיכה התורה בפסוקי התוכחה^{יג}. ולכן פסקה התורה באמצע התוכחה לומר

כא. הגה"ק החזו"א זי"ע אמר להמחיש עד כמה אין שכל ודעת במוחנו להבין ולחשוב בדרכי השי"ת, כי הנה ידוע לכל בר בי רב, שנער הלומד משניות הרי עדיין אין בכוחו ובשכלו יכולת להבין סוגיית גמרא בעיון, אפילו אם הוא מצטיין ביותר ב'משניות' והוא חריף ובקי... כך גם החכם ביותר עלי אדמות אין בידו כל שמץ והשגה בדרכי השי"ת... שהרי זה מעל להשגתו 'ורמתו'... וכמו שאמרו עוד, איך תרצה להכניס אזא גרוסע גאט אין אזא קליינעם שכל - כזה רבש"ע גדול בכזה שכל קטן...

יש שביארו בכגון זה בלשון הפסוק (דברים ב ג) 'רב לכם סוב את ההר', הפסיקו לסובב 'את ההר' - לנסות את ה' ולהבין דרכיו, אלא 'פנו לכם צפונה' - התחילו להבין שרבו הצפונות הטמונות בכל הנהגת ה' בעולמו.

כב. והדברים שייכים ביותר לתקופה זו, כאשר נזדמן לכל חד וחד בדיליה - 'שלא על הסדר', הפיכת סדרים, ושינויי תכניותיו (פלאנען שלו), שאם נקבל זאת באהבה ושמחה, הרי נפסיק בין הפורענויות, והכל יומתק לחסדים מגולים.

כג. באופן אחר ביארו, דהא גופא רמזה תורה, שדבר קל הוא לשמוח בטרם תבוא הצרה על האדם, וכן בידו לשמוח אחר שעברו עליו הזמנים הקשים, אך מה ה' אלוהיך שואל מעמך, שאף בשעה שהוא עובר נסיונות

תבוא הנאולה בעזה"י. לכן נכתב סיבת התוכחה בתורה - להודיענו כיצד לתקן זה, ע"י ההיפוך להתחזק בשמחת עבודת הש"י גם מתוך היסורין.

לן אם מעתה תקבלו את הייסורים בשמחה לא תמשך התוכחה, כי קבלת הייסורים באהבה ממתקת אותם לגמרי.

כל הכועס - זהירות והרחקה מן הכעס בפרט בימים אלו
בבר הבאנו מה שכתב בספר 'סגולות ישראל' (מערכת מ, מגפה) מתוך ספר כתב יד של הרב מוריני רבי חיים וויטאל זללה"ה, וז"ל, וכל זמן המגפה תרחק מאוד מכל מיני בעס"ה ודאגה ועצבון, ואדרבה תהיה שמח תמיד בכל מיני שמחה. והדברים צריכים חיוזק הרבה,

ונוראות מצינו ב'שפת אמת' (כי תבוא תרמ"ג ד"ה בפסוק) על הכתוב 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה', וז"ל (בשינוי). יש ללמוד מזה, אם על מיעוט השמחה מרוב כל תבוא 'תוכחה' קשה כל כך, הרי 'מדה טובה מרובה' - בשבני ישראל עובדין את השי"ת בתוך גלותם מתוך הקושי והייסורים בחוסר כל, ואעפ"כ הם שרויים ומקיימין התורה בשמחה^{כד} - מזה

קשות בגשמיות וברוחניות גם אז ידע ויאמין שהכל לטובה ולברכה, ואבינו אב הרחמן דורש טובתו כל הימים, ויתחזק ברוחו ולא יבוא חלילה לידי מרה שחורה ועצבות חלילה כד. פעם נכנס לשולחנו הטהור של ה'יסוד העבודה' חייל יהודי וראה שפניו מאירים באור נפלא ושאלו למעשיו, השיב לו שהינו משרת בחיל המלך ובליל יו"ט א' דסוכות הוצרך לעמוד על משמרתו סביבות המחנה, ונכספה וגם כלתה נפשו לישב בסוכה, וסיכן חייו ועזב את ביתן השמירה ורץ כצבי עד שהגיע לסוכה שם מיהר לברך 'לישב בסוכה' ולאכול כזית פת לקיים מצוות עשה דאורייתא וחזר אל מקומו, אמר לו הרבי, אכן מצווה גדולה קיימת, ואף רבו וגדלו זכויותיך שקיימת המצווה מתוך 'מסירות נפש', מכל מקום לא בזכות כן הוארו פניך כל כך... נענה החסיד וסיפר כי בבואו חזרה למחננו נתרבו בקרבו רגשי שמחה וצהלה על שזכה אף בזמן קשה כזה לקיים מצוות סוכה, והחל מרקד ומפזז לכבודה של מצוה, והייתה השמחה גדולה לאלוקים, נענה ה'יסוד העבודה' אמנם כן, עבור ה'שמחה של מצוה' זכית להארת פנים כזאת.

כה. הגה"צ רבי משה אריה פריינד זי"ע גאב"ד ירושלים עיה"ק סיפר ששמע מחמיו, שפעם נסע עם רעהו לשפוך שיח על קברי הצדיקים בגולה, בהגיעם לבית החיים העתיק בעיר לעמברג, ראו שעל מצבה אחת חרוט 'פה נטמן פלוני בן פלוני צדיק נסתר', ויתמהו מי האיש הטמון כאן ומה מעשיו, ע"כ, פנו השניים אל הנהלת החברא קדישא לשאול על כך, לאחר שנתנו מתת יד הגונה הסכימו אנשי חברא קדישא לפתוח בפניהם את פנקסי החברא הנושנים, ומצאו את דבר המעשה, וכך הוה, רבה של לעמבערג שהיה צדיק נשגב וקדוש עליון, הלך כדרכו לטבול בערב יום השבת קודש, בעודו עומד בבית המרחץ ניגש אליו אחד מיהודי העיירה, שהיה עני מרוד וכמעט אינו נראה, והיכהו חלושות על כתיפו עם הבעזי"ם (מטאטא) שבידו ואמר לו, הנה בשבוע זה צמת היום וגם מתמול שלשום, דע לך שגם אני צמתי כן, לאחר דקות מספר היכהו שוב ואמר לו הנה בשבוע זה התענית 'תענית הפסקה' משבת לשבת, דע לך שגם אני צמתי כן. אמנם הנפקא מינה בינינו הוא, שאתה בבואך מבית הכנסת לאחר תפילת ליל שבת ולאחר כל השבוע שלא טעמת מאומה, תאכל בשר ודגים וכל מטעמים, ואילו אני בבואי לביתי לא אוכל כי אם פת קיבר במלח ומים לחץ, ודע לך, שבאם תבוא בליל שבת ותראה שחתול אכל את הדגים שהיו מוכנים עבורך ותעלה חמתך ותבוא לידי משהו של כעס, שוב אין שום ערך ושוויות לכל התענית הפסקה שהתענית. ויהי כבוא הרב לביתו בליל שבת קידש על היין וכבר באה שעת אכילת הדגים אמרו לו בני ביתו שחתול אכלם, נזכר מיד הרב במה שאמר לו העני בבית המרחץ, ולא כעס כלל... אז הבין שזה העני אינו איש פשוט כלל וכלל, וודאי קדוש עליון הוא, שלח הרב את משמשו אל ה'צדיק הנסתר', אמר לו מיד ה'צדיק נסתר', הנה בשעה שצדיק נסתר בא לידי גילוי עליו להסתלק מן העולם תיכף ומיד, ובאם היה הרב בעצמו בא הנה היה באפשרותי ללמדו רזי עולם בעת הזאת, וישב המשמש את הדברים אל הרב, כשמוע הרב את דבריו רץ בזריזות אל ביתו של ה'צדיק נסתר' אבל כבר לא הספיק לדבר עמו לאחר שכבר שבק חיים לכל חי, לאור מעשה זה טמנוהו בחלקה חשובה וחרטו על מצבתו בציווי הרב פה נטמן פלוני ופלוני צדיק נסתר.

נמצאנו למדים ממעשה נורא זה, שאותו צדיק נסתר היה מוכן להתגלות, ואף להסתלק בגין כך מן העולם, וכל זאת למנוע מהרב 'כעס' אחד, כי מידות רעות בכלל, ומידת הכעס בפרט מוציאים את האדם מן העולם.

כאשר סדרי החיים משובשים^י, והבריות נמצאים שעות נוסה הוא לבוא לידי כעס ורוגז ח"ו^כ, ומה עוד, כאשר הרבה בתוך הבית^י ביחד עם כל בני המשפחה, ובנקל מן השמים סיבבו כל 'פרשה' זו לימי 'ערבי פסחים'...כט

כו. הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע היה אומר בלשון הכתוב (שמות טו כג) 'ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם', כי יש אנשים אשר נפשם מרה עליהם ל"ע מכל סיבה שלא תבוא או מטבע תכונתם, ועל כן 'רואים' את כל העולם כי הוא 'מר'... ומאשימים תדיר את אחרים, וזהו שאמר הכתוב ולא יכלו לשתות מים ממרה, שהם טענו שהמים מרים ואינם ראויים לשתיה, אך האמת היא שאכן המים מתוקים וטובים אך כי מרים הם על כן נדמה להם כל העולם כדבר מר ומרור...

וכעין זה סיפר לי אחד מנכדי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, שפעם אמר 'ראש ישיבה' אחד להגרש"ז, מקנא אני במעלת כבודו אשר הוא חי בגן עדן ואילו אני חי בגהנום... שתק הגרש"ז ולא השיב מאומה, אך לאחר שיצא אותו רה"י נענה הגרש"ז ואמר למקורבו, נדמה לו כי אני חי בגן עדן והוא בגהנום... אך האמת היא שהוא עושה 'גהנום' לעצמו, ואילו אני בימי נערוטי הרגלתי את עצמי, שאם מתקרב אלי מאן דהו כדי 'לדחוף' אותי, מיד הנני חוזר לאחורי שיעור 'שתי דחיפות', וממילא כבר אינו יכול לדחוף אותי... וכוונת הדברים, כי יש אנשים שסובלים הרבה, כי נדמה להם על כל סביבתם שהם מושחתים ומלאים בעיות ותכונות רעות, 'ומשום מה' נגזר עליהם מן השמים לחיות בגהנום... אך טעות גדולה ומרה היא בידם, כי אילו היה מתקן את עצמו כבר היה טוב לו גם עם אחרים, עד שהיה חי 'בגן עדן' גם בעולם הזה...

עוד בהאי עניינא, כי המאיר פניו לאחרים זוכה שאף אם ישיבו לו כגמולו... בדרך צחות מספרים, איש יהודי תר אחר דירה נאה המרחיבה דעתו של אדם לקנותה, לכן פנה אל ה'סרסור' (מתווך) והלה שלחו למקום פלוני שם ימצא את מבוקשו, משחזר האיש טען בפני הסרסור שפניהם של כל השכנים דשם נפולות וזועפות, א"ל הסרסור שכנים אלו אנשים טובים ושמחים הם, אמנם זאת רק למי שמאיר להם פנים, על כן הכנס נא למחר לשם בפנים מאירות ותראה שאף הם יאירו לך פנים, וכן עשה... עד שנתברר לו שהיתה שם 'מראה' (שפיגע"ל), וכל מה שראה את השכנים בפנים זועפות לא היה זה אלא פנים של עצמו, והיינו שסביבתו של אדם תראה לו פנים שוחקות כפי שהוא יראה להם.

כז. מתאמרא בשם הגה"ק רבי ישראל סלנטער זצ"ל שאדם הנכנס לבית המדרש בפנים זועפות ונפולות הרי הוא בגדר 'בור ברשות הרבים', ואף אנו נעני אבתריה שהמראה פנים זועפות בביתו הרי הוא 'שור נגחן'...

כח. כה כתב ב'ספר חרדים' (פס"ו י) 'מי שאבד לו פרח, היתכן שבעיצבונו וכעסו ישבור כלי ששווה אלף פרחים... לכן סבול בשמחה כהלל כל הבא עליך'. ובאמת אין הכוונה דווקא לשבירת כלי... וכי יתכן שבעיצבונו וכעסו ישבור לבבות אנשי ביתו השווים הרבה יותר מאלף פרחים... והלא 'לאחר מעשה' כשיעבור זעמו יתחרט עשרת מונים על המעשים שעשה מתוך כעסו, וד"ל, ואיזהו חכם הרואה את הנולד והתוצאות מהנהגתו בשעת כעסו, שעל כן מתאפק הוא מלכעוס ואוחז במידת הסבלנות.

וכבר נשמע פתגם העולם שהרגזן מעניש את עצמו בגלל העוולות והטעויות שעושים אחרים, כי בגלל שנכנס בלבו של חבירו רוח שטות וחטא כנגדו שלא כדין הרי הוא כועס ועי"ז מזיק לעצמו. וכן אמרו חז"ל (קידושין מא.) 'רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותו', פירוש שהרי 'כעסו ורוגזו' לא יועילו לו מאומה לשנות את הנעשה, ומה יתן לו ומה יוסיף לו כעסו אשר יכעס, מלבד מה שמזיק לבריאות גופו ונפשו במה שמעלה כעס בלבו.

יש המסבירים את דברי חז"ל (שבת קה:) שהשוו את הכועס לעובד ע"ז, שהרי הע"ז - פה להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו אף להם ולא יריחון, והעובד אותם אי אפשר שירוויח מהם מאומה, כמו כן הכועס אינו מועיל כלום בכעסו. כה אמר הרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע (על הש"ס ברכות כט: ד"ה ועוד, נשא ד"ה קח) על דבריהם ז"ל (אבות ב י) 'אל תהי נוח לכעוס' ד'ממה נפשך' לא ימהר אדם לכעוס, כי אם כעס זו עבירה היא - הרי חלילה לו מלעבור עבירה ולכעוס, ואם כעס זה לש"ש הוא ודבר מצווה הוא, אם כך וודאי שאין למהר לכעוס כי 'למצווה' נדרשת 'הכנה' וישוב הדעת... להרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע הייתה קופסת טבאק ריקנית והיה מחזיקה תדיר בין אצבעותיו, פותח וסוגר. פעם שאל לפניו אחד מחסידיו, תורה היא וללמוד אני צריך מה ענין יש לרבי בקופסא ריקנית זו. השיבו הרה"ק, בכל עת שמתעורר בי מידת הכעס על איזה דבר, אני ממחר להכניס את הכעס אל תוך קופסא זו למשך ב' שעות. ובזמן זה אשכח כל מאי דהוה, ורק כעבור ב' השעות פותח אני אותה ובודק האם אכן הייתי צריך לכעוס אם לאו.

ביותר צריך להשגיח ולזהר מאד שכל עבודת מתוך שמחה וחדוה ולא חלילה מתוך כעס ועצב לא, הקודש של נקיון הבית מחמץ תיעשה רק ישיש וישמח בזכות גדולה זו שנפלה בחלקו

כט. הנה אמרו חז"ל (תענית י.) כי רק בז' במר חשוון מתחילים לשאול על הגשמים 'ט"ו יום אחר החג כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת', והיינו שלא יצטערו עולי רגלים בדרכם לשוב לביתם כשיזלפו גשמים על ראשם. ומעתה יש להקשות שלפי זה היו צריכים להפסיק לשאול גשמים מא' בניסן שהוא ט"ו יום קודם חג הפסח, כדי שלא יצטרכו עולי רגלים לכתת רגלם בדרך הליכתם לירושלים לקראת חג הפסח בתוך הגשמים. ויש שתירצו, שחשש זה שייך רק כאשר אדם חוזר לביתו שאז הגשמים היורדים עליו טורדים את שלוות נפשו, אמנם בשעה שהוא הולך לעלות ברגל, הרי כל דעתו ומחשבתו נתונים ברגשי קודש, הנני עומד לעלות ולראות בבית הגדול והקדוש שנקרא שמו ית' עליו, הנני עומד אני להקריב קרבן פסח... וממילא אף אם יפתחו ארובות השמים אינו חושב על 'זוטות' כגון דא... ועל כן ניתן בשופי להמשיך להתפלל 'ותן טל ומטר לברכה', ואין לחשוש לאותם שכבר יצאו מביתם לעבר עיר הקודש והמקדש.

כענין הזה נענה ונאמר, עומדים אנו 'סמוך ונראה' לחג הפסח הקדוש, והימים כה נעלים ומרוממים, אל ניתן לדברים חסרי ערך לבלבל אותנו... אלא נרומם את הראש בדברים העומדים ברומם של עולם עד ששוב לא יפריעו לנו 'רוחות וגשמים'...

ל. היה הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע מפליג מאד בשבחן של ישראל העמלים לבער ולגרש כל זכר של משהו חמץ, ובקדושתו המליץ שפעולות אלו שוות לתקיעות שופר העולה קשר"ק, כי 'ראשי תיבות' שלהם הוא 'ק'ראצין ש'אייערין ר'יבין ק'עריין' (כולם ענין נקיון הם בשפת האידיש, לשפשף ולכבד את הבית מכל פירור של חמץ) והמלאכים העולים מהם הם קשר"ק, וממליצים טוב על ישראל. ונתנו (בוצינא דנהורא, בית אברהם) רמז לכך מן הפסוק (שמות יג ה) 'ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה', שנקיון הבית מן החמץ דומה לעבודתו של כהן גדול ביוהכ"פ - כתיב הכא 'את העבודה הזאת' וכתוב התם (ויקרא טז ג) 'בזאת יבוא אהרן אל הקודש', ללמדנו שקרצוף הבית בחודש הזה דומה לעבודת כה"ג ביום הכיפורים.

ידוע דבר המעשה, שהגבאים של הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע רצו להחליף את השולחנות ולקנות חדשים לפסח, גער בהם הרה"ק ואמר, מה יאמר הרה"ק מבארדיטשוב, וואס וועט דער בארדיטשובר זאגן, תדעו שהרעש והקול העולה משפשוף וגירוד השולחנות עולה למעלה ומבטל כל מיני קטרוגים מלמעלה.

וכה כתב בשו"ת 'מן השמים' (סימן עא) 'והחמירו בהם בכלליהם ובפרטיהם' (של איסור חמץ בפסח), וכל המאריך בדקדוקיהן מאריכין לו ימיו ושנותיו'.

ותתלהב נפשו בדברי ה'קב הישר' (פרק ז) בשם ספר 'יסוד יוסף' וז"ל. ויש קבלה בידי, כל טורח שאדם מטריח עצמו לכבוד יו"ט של פסח, והוא עיף ויגע בהטורח, אזי בעסק זה הוא הורג כל המזיקים הנקראים נגעי בני אדם, עכ"ל. והיינו שעל ידי זה מגרש ומבטל כל רע מעל עצמו.

ואל יאמר, אוי לי, כי 'ביטול תורה' נגרם לי בימים אלו, מה גם ש'טרדות' אלו מוציאות אותי מ'סדר היום' וכיו"ב משאר תרעומות ונקיפות הלב, כי אדרבה טרדות אלו הם המוליכות אותנו לקבל את החג והשפעותיו, וכבר העיד הרה"ק בעל ה'שומרי אמונים' זי"ע שבשנה אחת החליט בתחילת ימי ניסן ש'השנה' הוא רוצה לקבל את שפעת הקודש הבא ומתגלית בליל חג הפסח, לכן הודיע למשמשי שימעיטו ככל היכולת מלהכניס אליו את הקהל, וסגר את עצמו בכל ימי ניסן ב'הכנות גדולות' לקראת ליל הסדר, וממילא לא סייע בגופו להכנות הנדרשות, אבל, משנכנס החג ראה שמעולם לא היה לו סדר 'חלש' מבלי השגות מוחין עלאין כאותו ה'סדר'.

לא. בדרך צחות אמרו, דהנה אמרו חז"ל (ר"ה טז.) 'למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב השטן', ובתוס' (ד"ה כדי) הביא בשם הירושלמי 'כד שמע קל שיפורה זימנא חדא, בהיל ולא בהיל, וכד שמע תניין אמר ודאי זהו שיפורה דיתקע בשופר גדול ומטא זימניה למתבלע, ומתערבב ולית ליה פנאי למעבד קטגור', ועל דרך זה ייאמר לעניינו לגבי עבודות הנקיון שהם בבחי' 'תשר"ק' וכנ"ל, שבפעם הראשונה בה 'תוקעים' ומנקים נבהל השטן ועדיין אינו נבהל לגמרי, אכן אם חוזרים ותוקעים - בעת אשר אחד מהתינוקות (או מהגדולים...) הכניס חמץ למקום הבדוק והנקי, וחוזר ומנקה ביישוב הדעת בלא כעס, אזי השטן נבהל לגמרי לנוכח מדרגתו של איש הלזה שכה כובש את יצרו ועושה רצון ה' מתוך שמחה ושלווה.

באר הפרשה - פרשת ויקרא

לעשות נחת רוח לבורא יתב"ש^{לב} ולבער את הרע מקרבנו. בפרסוק (שמות לד יז) 'אלהי מסכה לא תעשה

לך', וסמך ליה (פסוק יח) 'את חג המצות תשמור', כי מילתא דשכיחא היא שבאים לידי כעס בעת ההכנות לחג הפסח וכן בחג עצמו, והרי אמרו חז"ל (שבת קה:) כל הכועס כאילו עובר ע"ז, לכן הזהירה תורה שבימים אלו יזהר ביותר שלא לעשות 'אלהי מסכה' זה הכעס, נוראות הובא משמיה דהרה"ק רבי לוי יצחק מבארידטשוב זי"ע, שעל ידי ההכנות לחג הפסח יש ביד האדם לחשיג מדריגת רוח הקודש, אך מדת הכעס מונעת ממנו מעלה נשגבה זו^{לג}.

לב. והנה לאלו המתלוננים על 'קושי השעבוד' בערבי פסחים, יסופר כי פעם נכנס הגה"ח רבי נטע ציינווירט זצ"ל לביהמ"ד בימים שקודם הפסח, ופתח ואמר לסובביו 'מנהג אבותינו בידינו לעשות יום תפלה ותענית על כל צרה שלא תבוא, וכיוון שנתרגשה צרה לפתחנו - ו'ערב פסח' שמה, אם כן מן הראוי להכריז על יום תפילה...' כמוכן שבדבריו אלו הרגיע את הרוחות הסוערות, והבינו הכל דאדרבה יש לשמוח ולשבח להקב"ה על הזכות שנפלה בחלקנו, ובנים אנחנו לה' אלו קינו וזוכים לעשות רצונו.

לג. וכבר אמרו 'דבר נורא', דלכאורה אינו מובן על מה מקנטר הרשע ומתלונן - 'מה העבודה הזאת לכם', הלא פסח זמן חרותנו הוא, והכל יושבים בהסיבה כבני מלכים, ואין לך תענוג גדול מזה, ומה גרם לרשע למאוס בעת כזאת במצוות ה', הלא מסבירא היה נראה יותר להתלונן בשעה שצמים ומתענים ביום הכיפורים, או בשאר קיום המצוות שאין בהן הנאת הגוף, אלא, אחר שהרשע רואה בערב החג איך כולם עומדים ומנקים את הבית בעצבון מתוך 'נערווען' (עצבים), ובמקום לשמוח בקיום מצות מלך מלכי המלכים מתרגזים ובאים לידי כעס ולכלל טעות, זה גורם לו למאוס בעבודת ה' ויצא שכרם בהפסדם ח"ו.

אלא אדרבה 'יפשיל שרוולים' ויסייע ב'שתי ידיים'. וכמסופר על הגה"צ רבי שמשון אהרן פאלאנסקי גאב"ד טעפליק זצ"ל ראה פעם בביהמ"ד אברכים השוקדים על תלמודם בהתמדה גדולה בערבי פסחים, והבין שבבית כמה מהם נצרכים לעזרתם בהכנות החג, עלה הרב על הבימה והכריז, בידי רשימת אלמנות המשוועות לעזרה בדחיפות למען צרכי החג, מי ממכם מוכן לעזור ולסייע להן. כאיש אחד ובלב אחד התאספו כולם לעזור ולסייע לאותן אלמנות. ביקש מהם הרב להתייצב לפניו בשורה ונתן בידי כל אחד פיתקא בו נכתב אדרעס (כתובת) של אחת מהמשפחות הזקוקות לעזרה, ויהי כאשר פתחו את הפתקים מצאו כל אחד כתוב בפיתקא שלו מקום מגוריו - שנשלח לסייע לבני ביתו. והייתה כוונתו להוכיח להם, שלא טוב הוא המעשה שהם מוכנים ומזומנים לסייע לאחרים יותר מבני ביתם, ולא באלה חפץ לה' שהרי כתיב (ישעיה נח ז) 'ומבשרך לא תתעלם', וד"ל.

וכבר היה מעשה באחד ששאל את אחד מגדולי הדור שליט"א בערבי פסחים, היות ונפל בדעתו 'חומרא' רבתי שצריך לנקות - לגרד ולשפשף כהוגן בין המרצפות (tiles between the) ובני הבית אינם מסכימים כל כך לקבל על עצמם 'חומרא' זאת, האם עליו לכופם על כך... אמר לו הרב אכן הידור גדול וחשוב ראוי הוא, אך ב'חומרא' כזו אין סומכין על הנשים, אלא אתה בעצמך צריך לעשות זאת במו ידיך...

שמעתי אומרים בשם עדי ראיה שזכו להיות נוכחים במשך כמה שנים בליל הסדר אצל הגאון רבי דוב בעריש וויידנפלד זצ"ל גאב"ד טשעבין, בכניסתו לביתו מביהמ"ד התחיל תיכף בעריכת הסדר כמנהג ישראל, ופתח ואמר 'קדש' ותרגם בשפת האידיש את משמעותו של 'קדש' כנהוג, וכן עשה בכל שאר הסימנים, אך כשאמר הסימן של 'שלחן עורך' סתם ולא פירשו, רק אמר זימנא חדא 'שלחן עורך' מבלי לתרגמו ולפרשו, והיה הדבר למילתא דתמיהה בעיניו. בתום עריכת ה'סדר' שאלו לפשר הדבר, וזכה שגילה לו טעמו באמרו הנה בשאר הסימנים כיוונתי את הדברים לעצמי, 'קדש' שאני אעשה קידוש, וכן 'ורחץ' שאני אטול ידיים וכן כולם, אך ב'שלחן עורך' אמרתי לבית יעקב אלו הנשים שיכינו את השלחן במעדנים ומטעמים לכבוד יום טוב, וכשמצוים לאחרים אין צורך לחזור ולפרש שוב, ודי באמירה רכה תחילה...

מענין לענין באותו ענין, הרבני הנכבד רבי שמואל בנימין שיפער הי"ו מווען זכה אף הוא להיות אצל גאב"ד טשעבין בליל הסדר, וסיפר מה ששמע מפיו באותה עת, דהנה הרבנית בזיו"ש של הגה"צ מטשעבין היתה נכדת מרן ה'חתם סופר' זי"ע, ולכבודה היה מזכיר מדי יום ביומו את זכרו של זקניה הגדול אם באמירת דבר תורה או עובדא משמו, וכיון שכן העיז רבי שמואל בנימין לשאול בשעת הכושר, מאחר שהוא מכבד ומוקיר כל כך את

סתם 'דבש' דבש דבורים הוא (עיי' נדרים נג. טור י"ד רי"ז סעי' י"ד) והדבורים יש בהם 'עכס' (ארס) אותיות כעס. והנה שני מידות הללו אינם טובות אף לשם שמים - כמו שהזהיר ה'מגיד' את חב"י (באזהרות שבריש 'מגיד מישרים') שאף במקום שנצרך לקנאות קנאת ה' צבאות עב"ז ימנע מן הכעס, כי אין טוב יוצא מזה. וזה אשר בא הכתוב ללמדנו כי כל שאור כל גבהות לבב וכל דבש כל כעס לא תקטירו ממנו אפילו לאישה לה' אפילו לשם שמים.

ולמדנו בן מה'מצה', כי החמץ תופח ודומה לכיס מלא אור, והיא היא מציאותו ומהותו של ה'כועס' שממלא כריסו ב'אף וחימה', ובפרט שהמצה מורה על שפלות וענוה שהיא עיקר הגורם לסבול את הכל בנחותא ולא להתרעם ח"ו, שהרי הוא שפל בעיני עצמו ויודע שמצד הדין אינו ראוי לקבל מאומה לה'.

אלא בנחותא ורזוגע ומתוך שמחה של מצוה ינקח את ביתו מכל משהו חמץ ליד.

וכבר כתב בספה"ק 'פלא יועץ' (סוף ערך גלות), כי מה שמגדדין את בעה"ב ממקומו בערבי פסחים וצריך לישב בין תנור לכירים מכפר בגלות כי מה לי בולו מה לי מקצתו. ובלבד שיכוין לשם כך וליקבלינהו באהבה רבה. עיי"ש.

וכך מתאמרא בשם הרה"ק רבי חיים חייקל מאמרו"א זי"ע (ונמצא כתוב בשערי אמונה להרה"ק רבי נטע אב"ד קאלביעל משנת תרנ"ט, ועוד ספרים) לבאר במה שנאמר בפרשתן (ב יא) 'כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה', כי הנה שאור מרמוז על גאוה, כי הוא הגורם לעיסה להיות תופחת ועולה, דבש מרמוז על הכעס כי

החת"ס מדוע אם כן אינו נוהג כמותו גם באכילת 'קניידלעך' בפסח [כידוע שהחסידיים אינם אוכלים מאכל זה משום מצה שרויה], והשיב לו הגה"צ מטשעבין תשובה רבת משמעות 'אכן, מן הראוי לדבר ולשוחח ממעשי צדיקים ולהיות דבוק בהם ובמשנתם, אך אין מתחילים עבודה זו עם ה'קניידלעך'... כאומר שבתחילה צריך להלך בדרכי הצדיקים בתורה, תפלה מידות טובות ויראת שמים, ורק לאחר מ"כ יש מקום לחשוב על אכילת ה'קניידלעך'.

לד. בכל מצב ישמור על יישוב דעתו ולא יאבד עשתונותיו, כי אז אין 'שמח וטוב לב' ממנו. באחת השנים כשפתחו את הדלת בליל הסדר ל'שפוך חמתך' - אצל הגה"צ רבי שמואל שמעלקא מסעליש זצ"ל מגדולי רבני אונגריין, מצאו את הגוי שקנה כיום אתמול את החמץ מכל בני העיר על ידי הרב, והוא טען בתוקף שברצונו לחזור בו מן הקניין, - כי בני משפחתו ששמעו על כך הניאו אותו מלהתעסק ב'עסק' גדול כ"כ, בני משפחת הרב הבינו שלא יצליחו לשנות את דעתו של הערל, ובבהלה ניגשו אל אביהם - וכי עתה יעברו כל בני העיר על 'בל יראה ובל ימצא'... הרב לא נתרשש, ולא איבד עשתונותיו, ובשלוות נפש קרא לנכרי וכיבדו בלגימה המקרבת, וביקש לשמוע ממנו את בקשתו בפרוטרוט, הרב האזין בכובד ראש לדבריו, ולאחמ"כ התעמק בהרהוריו, והשיב לנכרי, הצדק עמך, אך היות והשעה מאוחרת מאד, וא"א להודיע לכל הסוחרים באישון לילה על ביטול המכירה, ובימים הקרובים חוגגים כולם בני הקהילה את ז' ימי החג, ע"כ, חזור הנה בעוד כשמונה ימים, ואז נאסוף את כל השותפים ונבטל את המקח, ועתה חזור אל בני ביתך ותרגיע אותם שהכל יבוא על מקומו בשלום...!

לה. ביאור נורא מבאר הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות דף רלז טור א) בלשון הכתוב (ו ט) 'מצות תאכל במקום קדוש', דמדת הענוה וההכנעה, שיהא האדם סובל הכל - גדלה מעלתה מכל הפרישות שבעולם המכונה 'קדוש', וזה מרומז בפסוק 'מצות תאכל' - מצה מרמזת על הענוה, והרי היא 'במקום קדוש' נמצא שהוא במקום הקדושה, ומוסיף ה'חתם סופר' - 'ועוד בה יתירה', כי 'בחצר אוהל מועד יאכלוה' - כי פרי שכר הענוה יאכלו אף בעולם הזה המכונה 'חצר' וטרקלין לעולם הבא.

ויתכן להוסיף על יסוד דבריו כי בהתאפקות מהכעס בענייני הבית ו'החצר' הרי הוא מהפך ומעלה את ה'חצר' ל'אהל מועד' ומקדש את עצמו ואת ביתו בקדושה נפלאה...

ומעניין לעניין באותו עניין, שמעתי על אחד מהרבנים שליט"א שראה פעם אחת את אחד מגדולי הת"ח יורד מביתו ובידו שקית אשפה כדי להניחה בעגלת האשפה הנמצאת ברחובה של עיר, אמר לו ה'רב' ל'גדול' שלום עליך רבי ומורי, שאלו ה'גדול', ומה למדת ממני עד שאתה קורא לי 'מורי ורבי', השיב לו הרב, למדתי ממך להוציא האשפה מבית החוצה... אמר לו ה'גדול', והרי גם בבית המקדש הייתה אחת מה'עבודות' - הוצאת הדשן מן המזבח... טען כנגדו ה'רב', מה דמיון יש בין בית המקדש לביתי הפשוט, מיד החזיר לו אותו גדול, אכן כל ימי הנני עובד לקדש את ביתי עד שיהא מקום ראוי להשראת השכינה...

שהכסיפו פניו - הכנה ותיקון עניני בין אדם לחברו
 עוד רמזו צדיקי הדורות שבבלל 'החמץ' שנצטוונו לבקרו
 מן העולם, הוא ה'חמץ' השוכן בלב האדם בפרט
 בעניינים שבין אדם לחברו, כדברי הרה"ק ה'עבודת
 ישראל' זי"ע (בסוד לשבת הגדול) על המשנה (פסחים מח):
 'איזהו שיאור כל שהכסיפו פניו, כאדם שעמדו שערותיו',
 וכך נפסק בשו"ע (סימן תנ"ט סעיף ב) 'מצה שהכסיפו פניו
 הוא חמץ', וכתב המג"א (שם סק"ה) 'אבל העולם אין
 נזהרים בו', וכתב הרמז בזה שיש אנשים, שאומרים
 דברי חידודין לחבריהם ומלבינים פניהם ברכים, ואז
 סומקא ואתא חיוורא לי, וזהו 'שהכסיפו פניו' זהו בזוראי
 חמץ גמור, רצ"ל עצת היצה"ר, ואין העולם נזהרים בו,

לו. עלינו לזכור שכל איש מבני ישראל הוא מ'בניו' של מקום, ועלינו להזהר בכבודו וברגשותיו כ'בנו של מלך'.
 שמעתי מנכד הגה"צ רבי בנימין ראבינאוויטץ זצ"ל חבר בד"ץ 'העדה החרדית' בירושלים עיה"ק ת"ו, דבליל
 הסדר הקפיד זקינו מאד על אכילת מצה של אפיקומן קודם חצות, כדעת הסוברים (עי' בטור ושו"ע סימן תעז) שמצוותה
 רק עד חצות, שנה אחת נתארכה אמירת ההגדה יותר מבכל שנה, ונטלו ידים לאכילת כזית מצה ראשונה כעשרים
 דקות לפני חצות הלילה, מיד קמו שנים מיוצאי חלציו ומיהרו אל המטבח להגיש את צרכי הסעודה בחפזון כדי
 שיוכלו להספיק אכילת אפיקומן לפני חצות, אך משהבחין בהם הגר"ב הורה להם לחזור תיכף למקומותיהם, והסביר
 להם, שהרי יש לחשוש שמא תבוא הרבנית לידי צער בראותה שאוכלים בחפזון ובחטף את מאכלי יו"ט שהכינה
 ובישלה ביגיעה ובעמל, 'ודבר פשוט הוא, שכל החומרות שנוהגים כליל הסדר אינן שוות מאומה כנגד אנחה אחת
 של יהודי...'.

האדמו"ר הרה"צ רבי יוחנן טווערסקי מטאלנא זצ"ל הקפיד והחמיר בחומרות על גבי חומרות שלא לבוא לידי
 ספק ספיקא של מצה 'שרויה' בפסח, כמנהג אבותיו צדיקי בית טשערנאביל שהקפידו בכך ביותר, שנה אחת ערך
 את שולחנו הטהור לרגל יומא דהילולא רבא של הרה"ק רבי אהרן מקארלין זי"ע החל ביום י"ט ניסן - חוה"מ
 פסח, ובקצה השני של השלחן ישב יהודי ממוצא אשכנז ולפי תומו טבל את המצה במרק שהגישו לו, משהבחינו
 בכך החסידים גערו ונזפו בו בדברים קשים כגידין, נבהל הלה מן הצעקות והגערות כי לא ידע כלל מהחומרא של
 שרויה, ומיד הפסיק לאכול כדי לשכך את זעמם של הנוכחים. כל אותו הזמן לא התייחס האדמו"ר כלל לכל
 המהומה [כי בחכמתו הבין שאם יגער בנזיפה על המוכיח יגרום להוסיף שמן על המדורה], רק אחר שסיים לאכול
 את המרק שלו ביקש לקבל עוד מנה, מיד יצא אחד מבני הבית מביהמ"ד לילך להביא לו מבוקשו, נענה אליו הרבי
 אינך צריך לטרוח, אלא הבא נא את המרק שהשאיר האורח בצלחתו, המה ראו כן תמהו, איך עולה על דעתו
 לאכול בפסח מצה הטבולה במים, אך האדמו"ר לא התייחס אליהם כלל רק אכל את כל הצלחת, ואז הסביר ואמר
 להם 'בשעה שביישו אורח זה נתעוררו בשמים דינים וגבורות עלי ועל בני ביתי ה' ירחם, לכן אכלתי מן המרק כדי
 שיתפייס העני וידע שמצד הדין לא עשה שום איסור, ובכך בטלתי את הקטרוגים מעלינו...' ביאור הדברים, כי הגם
 דחומרת שרויה במקומה עומדת 'לאילו הנוהגים בכך', ולעולם לא נקל חלילה בחומרא זו כי מנהג ישראל תורה הוא,
 אך עלינו לדעת שאין זה איסור דאורייתא כי אם חומרא ומנהג, ואילו לבייש אדם מישראל הוא איסור גמור וקרוב
 לשפיכת דמים, ומי נדחה מפני מי, הוי אומר קטן בפני גדול.

בענין זה יש להסמיק נמי עובדא דהוי אצל הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, שראה פעם את בנו הרה"ק רבי
 משה זי"ע כועס על המשרתת שהכניסה מצה בתוך המרק, וחרה לו הדבר שאינה מקפדת על חומרת שרויה, נענה
 הרה"ק מקאריץ ואמר לבנו 'כבר מותר לך לאכול את המצה...' כשכוונתו שמשוהו כעס גרוע הרבה יותר מאכילת
 שרויה בפסח, והגם שאין לנו השגה לא בגערותו של הרה"ק מקאריץ ולא בגערותו של בנו על המשרתת, אולם
 נשאר עלינו ללמוד לדורות עולם, לכל נחזיק בטפל במקום העיקר, ולא לבוא חלילה לידי כעס הדומה לעבודה זרה.
 והכוונה בזה נראה, דאע"פ דכתיב (משלי א ח) 'ואל תטוש תורת אמך', ופשיטא דאסור לנו לעזוב ולשנות שום

חומרא וקפידה שנקטו אבותינו, אך בד בבד מילתא דפשיטא שאיסור גמור של הלבנת פנים דוחה כל החומרות.
 וכך רימזו צדיקי הדורות בפסוק (דברים א מד) 'וַיִּפְתְּנוּ אֶתְכֶם בְּשֹׁעִיר עַד חֲרָמָה', שאם האדם מזלזל ומשנה ממנהג
 אבותיו 'בשעיר' - אפילו כחוט השערה, הרי הוא עלול ליפול לשאול תחתית 'עד חרמה', ואעפ"כ, כאשר הדבר
 פוגע בזולת, צריך להחזיק את העיקר ולעזוב את הדברים הטפלים.

ידוע בשם החיד"א לרמז בסמני הסדר קדש ורחץ הרוצה לקדש לרחוץ את עצמו כרפ"ס ר"ת כ"ל ר'אשון פ"ה
 ס'גור יחץ מגיד - מה שאתה חייב להגיד תחצה לחצי ותרוויח ע"י זה שמוציא מצה שתוציא את כל המריבות

כי אומרים מצחק אני, ובודאי מי שרוצה להיות ירא שמים יהיה נזהר מזה החמץ, ולבערו מכל וכל^ל. ואכן זה כלל גדול בתורה, שגם בעת שהוא עוסק בחפצי שמים ישגיח מאד בכבוד הזולת שלא לפגוע בכבודו חלילה, 'והעולם אין נוהרין בזה', ואוי להם לבריות שעל ידי חוסר תשומת לב יפגמו בקיום המצוה שתיחשב חלילה כמצוה הבאה בעבירה ח"ו^ל.

והנה נפסק בשו"ע בריש הלכות פסח (תכ"א) 'שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום, הנה - ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח', ובחמשך דברי המחבר 'אין נופלין על פניהם בכל חודש ניסן', ומתאמרא בשם הרה"ק רבי ברוך ממעזיבו זי"ע לבאר את הסמיכות, שרצה הרמ"א להקדים, שתחילת דבר ידאגו איש לרעהו^ל, שיהיו לו כל צרכיו בהרחבה, ויתן

מתוך ביתך, שהרי מרור כורך - כל מחלוקות כרוכות במרור לשני הצדדים, והשכר שולחן עורך - מזוני, כי מצפון - מצפון זהב יאתה, בך הלל נרצה שתוכל לברך להודות ולהלל לבורא עולם ולהיות מרוצה לפניו.

לז. הרה"ק ה'מקור ברוך' זי"ע המליץ ואמר, דהנה מנהג ישראל קדושים שבשריפת החמץ שורפים גם את הנר והנוצה שהשתמשו בהם בשעת בדיקת החמץ. ולכאורה צ"ב, כי בשלמא הנוצה נשרפת מכיוון שהיא נוגעת בעת הבדיקה בחמץ עצמו שדינו בשריפה. אבל הנר שלא נגע כלל בחמץ מדוע ישרפוהו, אלא ביאורו, בשעת בדיקת החמץ צריכים לבדוק העוונות כידוע, ונמצא שהנר עזר לחפש חטאת האדם, ומשום כך דינו בשריפה.

עפ"י דרך זו יש מצדיקי הדור שהוסיפו לאמר שהנה זה ימים רבים שטרחו בני הבית ועמלו בכל כוחם בנקיון, שטיפה והדחה, ובחיפוש מחיפוש אחר כל גרגיר חמץ. ואחר כל זאת, מגיע הנר הזה ובודק ו'מחפש חסרונות' - אחת דינו לשריפה.

לח. לאחר נישואיו של הרה"ח רבי שלמה פרישטיק ז"ל עם בתו של הרה"ק רבי גדליה משה מזוועהיל זי"ע, לא ידע מה לעשות בפרוס חג המצות, כי אביו נהג לאכול מצות מכונה ואילו אצל זקנו הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע היה הדבר חמור מאד, וכיון שעמד לערוך את ה'סדר' על שלחן אביו לא ידע כדת מה לעשות, הלך להתייעץ עם רבני ירושלים, והם יעצו לו לשאול את פי הרה"ק מזוועהיל עצמו. ברחימו ודחילו העלה את ספיקו על הנייר, ומסרו לידיו של ר' שלומ'קה אשר קרא את השאלה במהירות, ובתוך כדי דיבור ענה לו ברורות 'וכי סבור אתה שבשמים ישאלו אותך אם אכלת 'מאשין מצות' [-מצות מכונה] או לא, בשמים ישאלו אותך שתי שאלות, האם שמרת את עיניך מלהסתכל בראיות אסורות, והאם שמרת את פיך לבלתי תפגע ח"ו ביהודי...'

פעם סיפר רבי שלמה מעשה זה לכמה אברכים, ומשסיים דבריו שאלוהו א"כ לא השיב ר' שלומ'קה על השאלה בענין מצות מכונה, ויהי כשמעו את שאלתם נסער לבו בקרבו ונזדעק 'הוא לא השיב, ודאי שהשיב, הוא לעג על כל החומרא כאשר הדבר נוגע באיסור דאורייתא של פגיעה ברגשות יהודי אחר (של אביו), כי במקום פגיעה ברגשות יהודי אין מקום לשום חומרא בעולם...', והוסיף, שאם היה יודע שכך ישאלו אותו, לא היה מספר להם עובדא זו כלל, כי חסר להם יסוד גדול ביהדות.

ידוע מה שהיה הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצוק"ל לומד תדיר מדבריו של הגה"ק רבי עקיבא אייגער זי"ע, הפוסק להלכה, שבאם יצא למשרטט 'בספר תורה' שורות בעיקום, הרי זה כשר ובלבד שהסופר יכתוב את הכתב עקום יחד עם שורות השרטוט, ואמר הגאון ר"א, דכאן חזינן שפעמים העקמימות היא היא הישרות, כך לדידן נמי - אין לך ישרות גדולה מעקמימות זו הבאה למנוע צער ומכאוב מלב יהודי.

לט. ענין נפלא מצינו בפירוש ה'רא"ש' על התורה (פרשת שמות ו א) וזה לשונו, ואם תאמר מאי שנא שנשתעבדו בני ישראל במצרים מנין מאתיים ועשר שנים (רד"י) לא פחות ולא יותר, ושמעתי טעם, כי בעוד שהיו אבותינו בשעבוד היו עומדין האבות ומתפללין תמיד בעד ישראל, ואמר להם הקב"ה, כלום יש בכם שירצה לגרע מאותיות שמו, וכיו"ב (כמנין אותו אות שיגרע) אגרע ממנין השעבוד העתיד לבוא על ישראל, אברהם ויעקב השיבו לאו, כי כל האותיות צריכות לנו, עד שבא יצחק ואמר, רבונו של עולם, מן הדין היה שמי להיות נכתב בשי"ן, וכן הוא בדברי הימים (עיי' תהלים קה ט) 'ושבועתו לישראל', אני מוחל כבודי שיכתב בצד"י, ותגרע מן החשבון עד שיגיע לעודף שיש מהשי"ן עד הצד"י, וכמה הוא רד"ו... ועל כן כתיב (ישעיה סג טז) כי אתה אבינו אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו. ושמעתי מוסיפים שלכן חוצים ב'יחץ' את המצה האמצעית המכוונת כנגד יצחק שהוא אמצעי שבאבות, ומטעם זה משאירים את המצה הגדולה יותר לאפיקומן שהרי את 'ארבע מאות' שנה של 'ועבדום ועינו אותם' חלקו

באר הפרשה - פרשת ויקרא

'מעות חטים' לעניים^מ, ורק לאחמ"ב ידאג האדם לצרכי עצמו שיהא 'אין נופלין על פניהם' - שאף הוא עצמו לא יבוא לידי נפילה^{מא}.
 החמד^{מג} הנמצאים בבית הוריהם, הן היושבים בבתייהם - לכבוד הוריהם המבוגרים הספונים בבתייהם (דרך כלי הטלפון, וכן לדאוג לכל צרכיהם).

כבד את אביו ואת אמך - מצות כיבוד אב ואם
 בימים אלו אשר הכל ספונים בבתייהם, מן הראוי לשוב ולהביא את ענין המצוה שה'זמן גרמא' בעת ביותר והיא מצוות כיבוד אב ואם^{מב}, הן הבנים ובחורי ודברים כדורבנות כתב בזה ה'פלא יועץ' (ערך כבוד אב ואם) וז"ל, 'וכבר מילתי אמורה שיש מצוות בר מזל, שהרי כמה מעות אדם מפזר לעשות מצות פתיחת ההיכל, או להיות סגור וכדומה אף דליכא לא

לשנים, ר"י שנים של שעבוד לעומת ק"ץ שנגאלו, ומרמזים את חלק ה'גדול' יותר שבו נשתעבדו למצרים, ובזה הלילה נגאלו משם.

מ. שנה אחת בעת עריכת ה'סדר' התלהב הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע בעת הגדה של פסח למשך כשעה ושעתיים, לאחר מכן נענה ואמר בשנה זו הסדר של הרה"ק רבי אלעזר מענדל מלעלוב זי"ע (שהיה דר בעיה"ק ירושלים) מאיר למעלה מאד ונעלה מכל הסדרים, ברבות הימים נודעה סיבת הדבר, כי באותה שנה נשלח אליו סכום גדול מאחד מאנשיו שבחו"ל, והיה סיפק בסכום זה לחוג את החג כשלמה המלך בשעתו, אבל הוא חילקו בין עניי עיר הקודש שיוכלו לחוג את החג כראוי, ולכן האיר סדרו מעלה מעלה (הגש"פ אמרי החן להגה"צ רבי אלחנן היילפרין זי"ע עמו' ל).
 מא. ועל ידי זה גופא שדואג לאחרים אזייתעורר עליו מן השמים רחמים וחסדים ל'דאוג' ולספק לו כל צרכיו. כי הנה שנינו במשנה (פסחים קיד.) 'מזוג לו כוס ראשון', להראות מנהג 'חירות' שאינו מוזג בעצמו אלא אחרים טורחים עבורו, ואם כי מעיקרא דדינא הרי זה נוהג רק כלפי בעל הבית, אבל כל שאר המסובים מוזגים לעצמם, אמנם רבים נהגו זאת בכל המסובים, שאין אחד מוזג לעצמו אלא אחרים מוזגים לו. אלא שלפי זה נמצא שכל אחד מוזג לשני, ואם כן יש מקום לשאול 'מה הועילו חכמים בתקנתם', שהרי סוף סוף כל אחד 'טורח למזוג', ומה המעלה הגדולה בכך שאינו מוזג לעצמו. וביארו עפ"י מה דאיתא ב'חת"ס ובספה"ק שעל ידי שבני ישראל עשו חסד אחד עם השני במצרים אזי גם מן השמים נהגו עימם במידת החסד, ולזכרון זאת אף אנו מתעסקים כל אחד בטובתו של השני. ואין זה רק 'לזכר' בעלמא... אלא כך הוא 'בכל דור ודור', כי 'איש לרעהו יעזור', ואבינו שבשמים ירחם עלינו ו'ימזוג' לנו כוס מלא ברכת השם.

שמעתי להעיד על צדיק אחד 'מכניס אורח' המכניס לביתו כל מיני חסרי דעה וכיו"ב... לאחרונה הכניס 'מסכן' אחד אשר ריחו (הרע) היה נודף למרחק מרחקים, כעבור כמה ימים הודיע ה'אורח' ל'מארח' שהוא נוסע להוריו הדורים בארה"ב, אמר לו ה'מארח', אינך נוסע כך, הכנס לבית המרחץ, וקיים בו 'ייריצוהו ויגלח ויחלף שמלותיו' בבגדים חדשים מכף רגל ועד ראש אחר שרחץ עצמו בחדר הרחצה שבבית, וכך שלחו להוריו, ויהי לפנות ערב באותו יום רחצו בני הבית את בנם הקטן שהוא בן שלש שנים, ובטעות מלאו מידי הרבה מים, וברגע אחד אבד הילד את ה'שליטה' על עצמו, וכמעט שנטבע, ובקושי הספיק לצעוק לאמו מאמי ומיד נפל למים, האם שידעה את מלאכת ה'החיאה' (c.p.r.), משתה אותו מן המים והחייתה אותו, ללמדך, כי באותו חדר ובאותו מצב שריחם האב על האורח המסכן ריחמו עליו מן השמים והצילו את בנו בניסי ניסים.

מב. ואם הכל מחפשים אחר 'סגולות' להיות שמורים מכל פגע ונגע, הרי לפנינו מצות כיבוד אב ואם אשר עליה נאמר להדיא 'למען יאריכון ימך'... (וע' להלן בהרחבה).

מעשה באחד מאנשי ירושלים שחלה במחלה קשה רח"ל ולא מצאו הרופאים מזור ותרופה, והחליט לנסוע לבני ברק אל ה'חזון איש' לקבל ברכתו, באותם הימים היתה ה'נסיעה' מירושלים לבני ברק קשה וארוכה, כי הוצרכו להתגלגל מאוטובוס לאוטובוס, גם ה'מעות' להוצאות הנסיעה לא היו בידו ורק כעבור כמה ימי עבודה הצליח להשיגן, אחר הדברים האלה, כשכבר נכנס אל החזו"א ושפך לפניו צרתו, שאלו החזו"א כמה עלתה הנסיעה והשיב לו כך וכך, נענה לו החזו"א, הן מקרא מלא דיבר הכתוב 'כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימך', וכי הוצאת מימך עבור אביך חמישית מהסכום אותו הוצאת עבור נסיעתך הנה, שהיא רק ספק ספיקא, ספק אם תצליח להיכנס לביתי, ואפילו אם תקבל ברכתי מאן יימר שהיא תישא פירות... מדוע עזבת את ה'וודאי' ונתפסת ל'ספק ספיקא' (הובא במעשה איש ח"ז עמ' צח).

מצוה דאורייתא ולא מצוה דרבנן אלא חבוב מצוה
בעלמא, אשריהם ישראל, ועל כל פעם ששומע בקול
אביו ובקול אמו מקים מצוה רבה דאורייתא, ופתאים
עברו ונענשו' מ"ד.
מה גדלה זאת המצוה אשר עליה אמרו חז"ל שהוקש
כבודם לכבוד המקום (ב"מ לב.), וכדאיתא עוד
בגמ' (קידושין ל:) 'ת"ר שלשה שותפין הן באדם הקב"ה
ואביו ואמו, בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו

סיפר הרב אליהו דב קלור ז"ל שבימי בחרותו למד בישיבתו של הגאון רבי שלמה היימן זצ"ל בוויילנא, באחד הימים התפרסמה הידיעה שהנה הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע עומד לבקר בוויילנא ותהום כל העיר, כשהכל סחו בהתרגשות על הזכייה אשר נפל בחלקם לחזות בפניו הטהורות ואף להתברך מפ"ק, וכמובן שכל בני הישיבה הכינו עצמם לקראת קבלת פני הצדיק בתוך שאר עמך בית ישראל. אביו של הרב קלור שמע אף הוא אודות ביקורו של החפץ חיים, וחשש לגורלו של בנו שיצא בין ההמונים ואולי ח"ו יינזק מרוב הצפיפות וההמון הנרגש, על כן מיהר לשלוח לו טעלעגראם (מברק) בו הודיעו שאוסר עליו לצאת לקבל פני הח"ח. ואכן בהגיע יום המיועד נהרו כל שמונים הבחורים לרחוב העיר, ורק הוא נשאר בגפו בהיכל הישיבה, כשהוא מקיים במסי"נ מצוות כיבוד אב. כעבור זמן מה חזרו כל הבחורים בהתרגשות עצומה ובששון ושמחה, כשהם מספרים לו שזכו לקבל ברכת הכהן הגדול מאחיו מרנא החפץ חיים לזכות לאריכות ימים. באותה שעה נתכרכמו פניו והרגיש הפסד בליבו, וכי מילתא זוטרתית היא לקבל ברכה כגון זו מאת הח"ח בעצמו, ומדוע נגרע חלקו, באותה שעה העלה ע"ג הכתב את שמותם כל 80 בני הישיבה. עברו שנים רבות וארוכות, וכבר בא ר' אליהו דב לגיל 95 שנים, נענה ואמר לנכדו - היום נלב"ע לבית עולמו השריד האחרון מכל שמונים הבחורים שזכו לקבל אותה ברכה, ואבדלחט"א נשארתי עדיין בחיים עלי אדמות, והאריך עוד ימים כג' שנים כשהוא בבריות גופא, מהלך על רגליו בלא עזרת מקל ואף לא כהתה עינו ולא נצרך ל'בתי עינים' (משקפיים). הוסיף בעל המעשה לומר, לשם מה אני מספר לך כל הדברים האלו, למען תדע, כי האף אומנם שאין ערוך לגדולת ברכת הכהן הגדול מאחיו - החפץ חיים, מ"מ 'ברכת התורה' עדיפה הרבה יותר מברכת הצדיק הגדול ביותר, שאכן כולם זכו שנתקיים בהם ברכתו של אותו קדוש עליון, אולם אני לא נתברכתי ממנו כי לא הלכתי וקיימתי בעצמי מצוות כיבוד אב, על כן זכיתי לקבל את ברכת התורה 'למען יאריכון ימיו'.

ולא זו בלבד, אלא 'ברכת האב' כוחה גדול להשפיע כל מילי דמיטב, וכמו שכתב ה'ספורנו' בפרשת ויצא, על הא דסיפרה תורה 'וישכם לבן בבוקר וינשק לבניו ולבנותיו ויברך אתהם' (בראשית לב א) - כבר אמרו 'אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך' (ברכות ז), אמנם סיפר ברכת לבן לבנותיו, להורות שברכת האב היא על בניו 'בכל נפשו' בלי ספק, ראוי שתחול יותר בסגולת צלם אלוקים המברך, כאמרו (שם כז ד) בעבור תברכך נפשי. על כן העצה היעוצה - במקום לתור אחר ברכות וישועות במקום פלוני ואלמוני, ילך כל אחד אל בית אביו ויתברך ממנו, כי אם על ברכותיו של לבן הרשע שביקש לעקור את הכל הדברים אמורים, קל וחומר לבני ישראל הכשרים.
מג. וכבר היה 'המשגיח' הגה"צ רבי יחזקאל לעוונישטיין זצ"ל מעורר את הבחורים לקראת סוף 'הזמן' שיעסקו בהלכות כיבוד אב ואם, למען ידעו את המעשה אשר יעשון. והיינו כאמור כי עליהם להבין ולהשכיל שזו מצוות היום, ואינה 'נופלת' במאומה ממצות עשה של אכילת מצה בליל הסדר... ובאמת צריך לדקדק בה הרבה יותר מכל ה'חומרות' בפסח, שכן כיבוד או"א היא מצוות עשה דאורייתא, ולא חומרא או דקדוק ממנהג ישראל קדושים...

מד. מעשה בנער שבקרבת הוריו היה שוכח כי התורה ציוותה 'כיבוד אב ואם'... בצערו פנה האב אל 'ראש הישיבה' של בנו ושפך בפניו מעוקתו, הבטיח ראש הישיבה לסדר את העניינים עד כמה שידו מגעת. למחרת היום קרא ראש הישיבה לבחור הנ"ל, ושאלו האם יסכים לקבוע עמו 'חברותא' ללימוד באחד הסדרים, שמח הבחור על ההצעה, כי כבוד גדול הוא ללמוד עם ראש הישיבה. מכיוון שכן גילה ראש הישיבה את לבו כי ברצונו לעסוק ב'שולחן ערוך' (כי 'גמרא' ממילא לומדים בישיבה ברוב שעות היום), שאל הבחור - באלו הלכות חפץ ראש הישיבה להתחיל את לימודנו, ענהו רה"י, ברצוני להתחיל עם הלכות 'כיבוד אב ואם' (ביר"ד ר"מ), אמר לו הבחור, לא... לא... וכי לא עדיף שנלמד הלכות הנוהגות אף בזמן הזה... (כי בעיניו היו הלכות אלו 'הלכתא למשיחא' - בזמן שביהמ"ק היה קיים).

וניתן לומר כי מצוה זו 'עומדת ברומו של עולם ובני אדם...', דוגמא לדבר הוא כמו ששמעתי מכמה אנשים שסיפרו לי בכאב, כי אחרי שזכו להשיא את צאצאיהם אינם זוכים לשמוע 'אות חיים' מילדיהם, כי המה טרודים בענייניהם ואינם טורחים לבקר את הוריהם ולכבדם, והלא בימינו איכשר דרא ויש לנו מכשיר 'טלפון' שאפשר

אמר הקב"ה מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכפוי טובה, שזו מידה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלוקים ואנשים^{מז}. ושיתן אל לבו כי האב והאם הם

כתב בספר החינוך (מצוה לג) 'משרשי מצוה זו [של כיבוד אב ואם] שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומתנכר לעולם...'^{מז}.

לעמוד במקום אחד ולדבר עם איש אחר בקצה השני של העולם, ומדוע אם כן לא יקבע אדם שעה קבועה מדי יום ביומו שאז ישוחח עם הוריו ויספר להם מה שעובר עליו ועל משפחתו, והלא בפעולה קטנה זו הרי הוא מקיים מצות עשה דאורייתא של 'כיבוד אב ואם' שהיא מן החמורות שבחמורות.

וכבר כתב הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע לבנו הגאון הגדול רבי אברהם שמואל בנימין זצ"ל בזה"ל, ידידי בני למה אין יראת שמים על פניך, לקיים כבוד אם - לכתוב אל אמך, נא, מהיום והלאה תפרוס שלו' אמך ביחוד (הובא בספר בדידי הוי עובדא עמו' שס"ו).

וכך אמר הגרי"ז הלוי סאלאוויצ'יק זי"ע מבריסק לבניו בימיו האחרונים, 'כאפט אריין מצות עשה פון כיבוד אב'... ('תחטפו' לקיים מצוות כיבוד אב), כי עוד זמן קצר לא תזכו לקיים מצוה נכבדה זו. אף אנן נעני ונאמר לכל מי שזכה ויש לו אב ואם לאורך ימים ושנים, אל תמתינו לימים שתרצו לקיים את המצוה הגדולה הזאת וכבר לא תוכלו...

מה. הגר"י טרעגער זצ"ל פנה פעם במכתב אל חותנו הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, בענין מה שביקשוהו להכריע בדבר מריבה שפרצה בין אב לבנו שיש ברשותם מפעל, ורוצים לחלוק ואינם יודעים היאך וכו', ענהו הגרש"ז שמע נא חתני היקר וסלק עצמך מתוך 'דין' זה, כי עניינים אלו (שבין אב ובנו) הרי הם בגדר 'החמורה שבחמורות', על כן משוך ירך תיכף מכל זה העניין.

ואף אנן נאמר, הלא בכל עת שכותב רבינו ה'רמ"א' בהגהותיו לשולחן ערוך 'יש מחמירין' - הננו מחמירין בכל עוז. ואם כן כמה יש להחמיר בכל חומרה יתירה בעניין זה 'החמורה שבחמורות', לזוהר מאד בכיבוד אב ואם, ולהוקירם בכל יקר תפארת וגדולה.

מסופר שהגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל הלך פעם ברחובה של עיר בעצם יום השבת קודש, וראה יהודי מבוגר הנושא בשארית כוחותיו ספסלים, ולאחוריו מהלכים בניו בניחותא ובשלוות הנפש ו'טליתותיהם' על כתפיהם, ואינם מסייעים לו במאומה. מששאלם על מידת העזות הנוראה, הצטדקו הבנים שהם 'מחמירים' על עצמם שלא 'לטלטל' בשבת (ואינם סומכים על העירוב שבירושלים) ואילו אביהם אינו מקפיד, על כן נתנו לו ליטול על כתפיו את המשא הכבד. הדבר חרה מאד להגרש"ז זצ"ל - למשמע 'חומרות' כאלו, כשהם באים על חשבון ההכבדה על האב, ובמשך כמה וכמה ימים חזר בפני כל מי שנקרה בדרכו - השמעת טיפשות כזו, להכביד על האב במקום 'חומרא'...

וכבר אמרו במליצה, מעשה באב שביקש מאחד מבניו שיצא אל באר המים אשר בחצר הבית, וישאב לו מעט מים להרוות את צמאונו. קם אחד מהבנים וקרא, הלא מצוה רבה נפלה בחלקנו ולכן נמכור אותה למי מהאחים שירבה במחיר, והחל למכור את המצווה; אחד האחים הציע לשלם עשרה זהובים, השני רצה לרכוש בעשרים זהובים, ובין לבין מתחנן האב שכבר יביאו לו המים כי נחלש גופו עד מאד מחמת הצמא, אבל בנים סוררים הללו לא הביאו את המים, רק נענו ואמרו לו - העניינים ב'טיפול'... עד שקם אח שלישי ואמר, מדוע אתם מבזים את מצות המלך, הנני מוכן לרכוש את המצווה הרבה בסכום של חמישים זהובים, ומכרו פעם א' ב' ג', ו'זכה לו'... כעת נענה זה השלישי, 'מצוה רבה כזו' הנני מכבד בה את אבינו שיחיה, שילך לשאוב את המים מהבאר וכך יזכה למצווה כפולה ומכופלת. וכל המחמיר על עצמו על חשבון הוריו אינו דומה אלא לאלו הבנים, ואין זה מברך אלא מנאץ.

מז. אמרו בעלי הרמז על הפסוק (בראשית כז לא) 'ויבא לאביו', שב' תיבות אלו יחדיו נקראים 'ישר והפוך', מתחילתם לסופם ומסופם לתחילתם, כי כך הטביע הבורא בעולמו שבן אשר יכבד אב, ישנה הדבר אצלו - שבניו יכבדוהו, ומי שאינו מכבד אב ואם, גם אליו יחזרו הדברים...

מז. עוד יש להביא מה שכתב ב'פירוש הטור הארוך' לבאר מה שנאמר 'יאריכון ימך' ולא 'יאריכו', כי הכוונה בזה גבי האב והאם, שהם מתפללים לה' שיאריכו ימך, וכלומר, שאם תכבדם כראוי אזי הם יתפללו על אריכות ימך בכבדי שתוכל להמשיך לכבדם... (ונכלל בדבריו, שבא הכתוב לומר עד כמה צריך לכבד את האב ואת האם, אשר מלבד שהם הביאוהו לחיי העולם, הרי הם מרבים להשתדל לטבתו ואף מתפללים תמיד לאריכות ימיו ושנותיו).

והשליכו בפניו לים - לא יכלימם ולא יצער בפניהם ולא יכעוס כנגדם, אלא יקבל גזירת הכתוב וישתוק. ועד היכן מוראן, אפילו היה לובש בגדים חמודות ויושב בראש בפני הקהל, ובא אביו ואמו וקרעו בגדיו והכוהו בראשו וירקו בפניו, לא יכלימם אלא ישתוק ויירא ויפחד ממלך מלכי המלכים שצוהו בכך, שאילו מלך בשר ודם גזר עליו דבר שהוא מצער יתר מזה לא היה יכול לפרכם בדבר, קל וחומר למי שאמר וזהו העולם כרצונו, עכ"ל. וכך מצינו בנוסח הפייט לחג השבועות (תפילת ש"ץ שחרית ליום א') 'אֶזְנִי לְהוֹרִיךְ בְּחִבּוּר אֲמוּנִים וכו', עֲשֵׂה תַפְצֵץ לֹא תַעֲזֹב פָּנִים וכו', רָאָה פֶּן תַּעֲזֹבם לְעֵת זְקוּנִים מֶה, שְׁרֵתָם פֶּעֶבֶר לְאֲדוֹנִים, תַּפְצֵץתָם קַח וְתִאֲרִיךְ יָמִים וְשָׁנִים'.

למען ייטב לך והארכת ימים - סגולת המצוה ושכרה הגנה נאמר בתורה שכר קיום מצות כיבוד אב ואם - 'למען יאריכון ימיה' מט, והגם שפירשו חז"ל (קידושין לט:) שהכוונה בעיקר 'לעולם שכולו ארוך', כלומר לזכות על ידה לחיי העולם הבא, אך כבר איתא במשנה (רש מטס פאה) 'שהיא מהמצוות אשר אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה מלבד הקרן הקיימת לו לעולם הבא'.

באמת אמרו כי 'מצוות כיבוד אב ואם' גזירת המלך היא, ואף ה'בא בטענה' לומר אינני מחויב במצווה רבתי זו, אחר שאינני ניוון מאבי ואמי ולא כלום, כי אינם דואגים למחסורי לא בגשמיות ולא ברוחניות וכיו"ב, אין נכונים דבריו כלל וכלל, כי אף באופן כזה חייב לכבדם כשאר בנים לאביהם הממלאים כל מחסורם. וכך ביאר הרה"ק ה'כתב סופר' זי"ע (פר' ואתחנן ד"ה כבד את, וכן הוא במשך חכמה שם) את הכתוב (דברים ה טז) 'כבד את אביך ואת אמך כאשר ציווך' וברש"י 'כאשר ציווך - במרה'. כי כמו שבצאתם ממצרים והיו מהלכים במדבר, כל מזונם בא להם מן השמים, ולא מאביהם ואמם, וגם המלבושים גדלו עמהם, ואעפ"כ - כבד את אביך ואת אמך (ומסיף הכתב סופר, כי אם יכבדם רק כשהם מאכילים ומשקים אותנו, אין זה מכבד אב ואם, אלא מכבד את מיטביו). ומעתה, כל שכן וק"ו בן בנו של ק"ו בהורים הדואגים לבניהם לכל מחסורם, ומפרנסים ומכלכלים אותם שנים רבות בעמל ובמסירות, עד כמה צריך לכבדם.

כתב הרמב"ם (הלכות ממרים פ"ו ה"ז), וז"ל, עד היכן הוא כיבוד אב ואם, אפילו נטלו כים של זהובים שלו

מח. מעשה היה בימים מקדם אצל אא"ז הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע שהיה כ"ק אאדמו"ר זי"ע מסור אליו ביותר להשגיח בכל צרכיו, שנה אחת בערב יום הכיפורים לא זזה ידו מתחת ידו כפשוטו, כשהוא עומד על ידו לשרתו ולשמשו כל העת עד שלא היה סיפק בידו לטבול במקווה, והגם שכל בית ישראל מקפידים ביותר על טבילה זו (ומקורה בדברי הראשונים עי' טור סי' תרו), ולפנות ערב קודם 'כל נדרי' אמר לו אביו הרה"ק הרמ"מ 'טבלתי בעדך'... ואי אפשר לתאר עד כמה היה מופלג בקיום מצוה זו, ולא זו מדברי אביו אפילו כמלוא נימה. ביום נישואי אחי אדמו"ר מוהרדצש"נ שליט"א לבתו של הרה"ק מ'תולדות אהרן' זי"ע (ח' כסלו תשל"ז), לקראת הזמן שנקבע לקבלת פנים, אמר הרה"ק הרמ"מ זי"ע לאאדמו"ר זי"ע שילך אל הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע לקבל ברכתו, מיד קיים פקודת אביו, אלא שבבואו שמה לא נתנו לו להיכנס היות וה'בית ישראל' נח בחדרו, נשאר שם אאדמו"ר והמתין לשעת הכושר, גם כאשר באו להודיעו שהמחותן כבר נכנס לאולם 'בנות ירושלים'... אמר להם אאדמו"ר זי"ע איני זו מכאן בלתי ציווי מפורש מאבי... לא עבר זמן מרובה ויצא המשמש הרה"ח רבי בונם קורניק ואמר שהרבי שאל אם יש משהו בחוץ שמחכה להיכנס...

מט. וכתב האור החיים הק', 'אמר יאריכון שמשמע מעצמם ולא אמר אאריך ימיה. אולי שירצה לומר כי מצוה זו סגולתה היא אריכות ימים מלבד שכרה מה', כי יש מצות שיש בהם סגולות נפלאות מלבד שכר אשר קבע להם ה', וזו גילה אותה ה', והיינו שעצם השכר לא נתפרש כי לגדולתה אין חקר, ולא נזכר רק 'סגולת' המצוה לאריכות ימים ושנים.

נ. צא ולמד מן הסיפור המובא ב'סדר הדורות' (אות י) על רבי יהושע בן אלם שגילו לו מן השמים בחלום הלילה, 'שמח בלבבך שאתה וננס הקצב מושבו ומושבך בגן עדן, וחלקו וחלקך שוין כאחד'. כשהתעורר ר' יהושע משנתו חשב בלבו ואמר, 'אוי לי, שמיום שנולדתי הייתי תמיד ביראת קוני, ולא עמלתי אלא בתורה, לא הלכתי ד' אמות בלא ציצית ותפילין, והיו לי שמונים תלמידים, ועכשיו שקולין מעשי ותורתי עם הקצב'. מיד הלך עם תלמידיו מעיר לעיר כדי לברר מי האיש ששמו 'ננס הקצב', ואחרי חקירות ודרישות הגיע אל עירו ושאל את בני עירו היכן מקום

עווייהו עמנו מיום שנברא העולם עד סופו, ופירש רש"י, יותם בן עווייהו - צדיק היה ועניו יותר משאר מלכים זכה בכיבוד אביו, ועליו נאמר (מלאכי א' ו') 'בן יכבד אב', שכל הימים שהיה אביו מצורע והוא היה שופט עם הארץ, כדכתיב (מלכים ב' טו ה') 'ויוותם שופט' וגו' לא נטל עליו כתר מלכות בחייו, וכל דינין שהיה דן אומרן בשם אביו. עכ"ל. ודבר שפתיים אך למותר.

גם מצינו ביוסף דכתיב בו 'ויעל לקראת ישראל אביו' (בראשית מו כט), ופירשו בעלי התוספות (גדפס בספר 'תוספות השלם' שם) 'פירוש, עלייה היתה לו על שהלך לקראת אביו לכבודו, והלא הדברים קל וחומר, ומה יוסף הצדיק יסוד העולם זכה לעלייה בדרגתו הרמה על ידי קיום מצות כיבוד אב, כ"ש לאנשים פשוטים כערכנו שבוראי תתעלה נפשם ונשמתם ממצוה רבה זו. כמו בן שמעתי מהגאון בעל ה'שבט הלוי' זצ"ל, דאיתא בחז"ל ששלמה המלך זכה ל'מלכות' בזכות הידורו הגדול במצוות 'כיבוד אם' ככתוב באורך ב'מלכים' (א' פרק ב')²².

וכך כתב רבינו בחיי ב'כר הקמח' (ערך כיבוד אב ואם) 'גדול כח מצות כבוד אב ואם, והיא מצוה בחונה כזהב, והבריות רואים לעין כי יש בשברה פירות בעולם הזה, או בשלוחה והצלחה שיוסיף לו השי"ת בכל מעשיו²³, או באריכות ימים²⁴, והוא השכר הקבוע במצוה הזאת. והגאון רב סעדיה ז"ל נתן טעם בדבר, למה שקבעה תורה במצות כבוד שבר אריכות ימים, ואמר, כי מפני שלפעמים עתידין שיחיו האבות עם הבנים זמן ארוך, והאבות הם למשא כבד על הבנים, והכיבוד יכבד עליהן, לכך קבע שבר המצוה הזאת 'למען יאריכון ימיהם', כלומר עליך לכבדם ותחיה עמהם, ואם אולי תצטער על חייהם, דע שעל חייך אתה מצטער, כך פירש הרב הגאון ז"ל.

צא ולמד על גודל מעלת הזוכה לקיים את המצוה בראוי מהא דאיתא בגמ' (סוכה מה:) שאמר רבי שמעון בר יוחאי 'יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה, ואילמלי אליעזר בני עמי מיום שנברא העולם ועד עכשיו, ואילמלי יותם בן

דירתו, השיבו לו תושבי המקום שאינו ראוי לתלמיד חכם ואיש מכובד כמותו ללכת אליו, אך רבי יהושע התעקש וביקש שיגידו לו שברצונו להיפגש עמו. הלכו האנשים אל הקצב ואמרו לו שרבי יהושע בן אלם שואל אודותיו, תמה ננס ושאל 'מי אנכי ומי אבותי בישראל שרבי יהושע שואל אותי, אמרו לו, עמוד ולך עמנו, חשב בלבו שכל מה שאמרו לו שקר הוא, ואמר לא אלך עמכם שאתם משחקים בי. מיד חזרו לר' יהושע ואמרו לו, אתה אור ישראל ואור עינינו עטרת ראשנו איך תשלחנו בשבילו, הלא הוא לא רצה לילך עמנו, אמר להם תדעו, שלא אשב עד שאראה אותו. הלך רבי יהושע בעצמו אצל ננס הקצב, ונפל ננס על פני רבי יהושע ואמר, מה היום מיומים שעטרת ישראל בא לפני עבדו, א"ל דבר יש לי לדבר עמך, א"ל דבר, א"ל מה מעשיך ומה מלאכתך, א"ל אדוני, קצב אני ויש לי אב ואם זקנים, ואינם יכולים לעמוד על רגליהם, ובכל יום ויום אני מלבישם ומאכילם ומרחיצם בידי, מיד עמד ר' יהושע ונשקו על ראשו, ואמר לו, בני, אשריך ואשרי גורלך מה טוב ומה נעים, ואשרי חלקי שזכיתי להיות חברך בגן עדן.

נא. בחז"ל מסופר על רבי חלפתא, שתדיר היה מעיין ובודק על הצטרפויותיו של אביו, והיה ממלא אותם בטרם יבקשם אביו מעמו - ונהגו עמו מן השמים 'מידה כנגד מידה', ונתקיים בו מקרא שכתוב 'והיה טרם יקראו ואני אענה' (ישעיה סה כד) - ומילאו מן השמים כל משאלותיו לטובה ולברכה בטרם פתח פיו לבקש ולהתפלל על מבוקשו. נב. וכה כתב ה'חתם סופר' (עיי' דרשות חת"ס, ח"ב דף שסב ע"ב), כי לפעמים יעלה על ראש הבן לחשוב שאינו ראוי לו לבטל מזמנו כדי לשמשם ולכבדם שהרי בשעה זו יש בידו לעסוק בתורה שהיא כנגד כולם, ולבל יחשוש האדם לדבר הזה לפיכך הבטיחה תורה 'למען יאריכון ימיהם', כלומר שאם יבטל עכשיו מזמנו יזכה שהקב"ה ישלים לו ימים ושנות חיים, ואז יוכל להשלים בתורה ותפלה מה שלא הספיק לעשות משום כיבוד אב.

ומתאמרא משמיה של הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע שהיה אומר שיש לכל אדם קצבת 'שנות חיים' בזה העולם, וכל אותן השנים שהבן עוסק בכיבוד אביו ואמו אינן נכללות לו מכלל שנות ימי חייו, ויארץ ימים יותר כדי להשלים לחיות משך מספר השנים שנקבע לו (הובא בויברך דוד (להרב הארפענעס) חלק כיבו"א פתיחה עמ' לג).

נג. וכך העיד ה'בית אהרן' על עצמו שזכה לכל מדרגותיו בזכות 'מצוות כיבוד אב'. סיפר יהודי אחד מחשובי קרתא דשופריא, מעשה שהיה לפני רבות בשנים עם הגאון המחנך הנודע רבי משה

ימים המבורכים – בשגב ימי ניסן

רבות הפליגו בספרים במעלת ימי חודש ניסן, כה אמר המגיד אמר לה' בית יוסף' (פרשת אמור), וז"ל, 'והנה עתך עת דודים' (יחזקאל מז ח), אלו הימים הקדושים של חודש ניסן.

בה כתב השל"ה הקדוש (מסכת פסחים פרק נר מצוה אות ז) על הכתוב (שמות יב ב) 'החודש הזה לכם ראש חדשים', שבחודש ניסן יש לכל ימי החודש קדושת 'ראש חודש'.

צא ולמד עוד ממה שהובא ב'אגרא דכלה' (פקודי ד"ה ביום החודש) וז"ל. 'קבלנו, דאותן י"ב ימים הראשונים דניסן, ימי הקרבת הנשיאים, חמה בח כללי ל"ב חדשי השנה, כל יום רומז לחודש שלם, כן שמענו מאדמו"ר הרמ"מ [מרימנוב] זצ"ל. וזכי הראות יכולין להתבונן בכל יום איזה מאורעות יהיה בחודש אשר הוא נגד היום החוא, וכבוד אדמו"ר הרה"ק רבי יעקב יצחק [ה'חזה' מלובלין זי"ע] היה כותב ברוח קדשו בכל יום מה יהיה בכל החודש, כנודע הדבר בפרסום לחבורתינו קודש, ובאותו השנה שנתבקש בישיבה של מעלה בחודש מנחם, לא כתב אלא עד מנחם, והענין הוא בפרסום, עכ"ל^{יד}.

איתא מהרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע (בארות המים פר' החודש ד"ה ראש) 'החודש הזה לכם ראש חדשים' - 'החודש הזה' (חודש ניסן) הוא הראש לכל מיני התחדשות המעוֹתדים לבוא, ויש ביד האדם ליזכות אז לעזו ותעצומות הנפש שיוכל תמיד להתחזק ולהתחיל

ב'אביר הרועים' (אות רסד) הובא עוד מה שהעיד עליו בנו הרה"ק בעל ה'שם משמואל' זי"ע, שבימי חודש ניסן היה אביו ה'אבני נזר' מסבב והולך בעולמות העליונים, ושמחמת גודל בהירות קדושת הימים אינו צריך לישון כלל (שם אות רצט).

(שם אות רצט).

זה לדורות, ולפי טהרת הלב ויחוד המעשה שבימים אלו זוכין אח"כ להארה אלוהית בימי הפסח.

וזה לשון הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם נוסף) החודש הזה שמו הוא למעלה מהטבע (ניסן מלשון ניסים) ובודאי פועל שיוכל כל אחד לפעול בעצמו להוציא עצמו מזה שטובע בטבע.

הוסיפו בה צדיקי בית רו"ן שלא זו בלבד ששם החודש 'ניסן' מורה שהימים הללו הם ימי ניסים לישראל, אלא שיש כאן בכדי להורות על ריבוי הניסים, כמו שדרשו (ב"מ לג.) על הכתוב (שמות כג ה) 'רובץ - ולא רבצן' ופירושו רש"י, 'רובץ - מקרה הוא לו שרובץ תחת משאו בפעם הזאת, ולא רבצן - הרגיל בכך', והיינו שהאות 'ן' מורה על רגילות וריבוי מדי יום ביומו, ולכן נקרא החודש - 'ניסן' ולא 'נס', להורות שיש בו ריבוי ניסים, והנהגה ניסית שולטת, לכן בקל יכול כל אחד להיוושע בכל משאלותיו.

חיינו ואורך ימינו - לימוד התורה בכל עת ומצב

ידוע מה שפסק הרמב"ם להדיא (הלכות ת"ת א ח) 'כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין'. ואין בריה בעולם שבידה להיפטר ולהשתמט מחובה זו, ואדרבה, אין לך חביב לפני המקום בת"ת הנלמד מתוך הדחק

ויסורים, דמשתכחין בצערא דילהון ועסקין בתדווא דקוב"ה, ובאותה שעה מתפאר השי"ת עם ישראל לפני הפמליא של מעלה. ועוד שלימוד התורה מתוך הדחק מסוגל להתקיים בידו, וכפי שאמרו במדרש זוטא (קה"ר ב ט) שהעיד שלמה על עצמו 'תורה שלמדתי באף - נתקיימה לי'.

הבט וראה כמה יקר בעיני ה' לימוד התורה מתוך הדחק ויסורים, עד שאמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, וז"ל. ענין אריכות הגלות כל כך, אולי משום שחשוב מאד בשמים לימוד התורה בזמן הזה, שהוא בקושי ודוחק גדול ועול פרנסה המטרידים את האדם. (שש"ק ח"ב קעו). והיינו שבימות המשיח תהיה הרחבה גדולה לישראל, כמאמרם (עירובין מג:) 'כיון דאתי משיחא הבל עבדים הן לישראל', ושוב לא יוכלו ללמוד תורה מתוך הדחק. והדברים נפלאים, שהרי הקב"ה מצטער בצרתן של ישראל, ככתוב (תהלים צא, טו) 'עמו אנכי בצרה', ואמרו (חגיגה טו:) 'בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת, קלני מראשי קלני מזרועי, ואעפ"כ מעדיף השי"ת יותר להצטער בצרתן של ישראל כביכול, כדי שיוכל להשתעשע בתורה שבני ישראל עוסקים מתוך הדחק'.

ומצינו בגמ' (סוטה מט.) דברים נשגבים אודות העוסק בתורה מתוך הדחק, שתפילתו נשמעת,

נה. כה אמר לי אחד ממכרי אשר שמע מהרה"ק מסוקלען זי"ע אודות 'בין הזמנים', וכי יש לך אדם אשר יחדל מאכילתו במשך חודש ימים... אם כן היאך ניתן להפסיק מלימוד התורה אשר 'היא חיינו ואורך ימינו'... וכל הפורש ממנה כפורש מן החיים...

ועל דרך זה נוסיף ונאמר, שאין שום זמן ומצב בעולם בו יכולים אנו להשתמט מתלמוד תורה, ואם כה נזהרים אנו בבריאות הגוף לשמור על ה'חיים', אזי וודאי שעלינו להתאמץ בלימוד התורה אשר היא 'חיים' לעולם... נו. בסוף ימיו נסע הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע לעיר וויען כדי לדרוש שם ברופאים, והתלווה אליו בנו הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, ושהו שם במשך כמה שבועות, ביום השב"ק הבחין מהרי"ד בבחור מבוגר שעוסק בתורה במשך כל יום השבת בהתמדה גדולה ובחשק עצום, ומאד התפעל מעבודתו ומלימודו, ניגש אליו ושאלו מאין הוא ומה מעשיו, נענה הבחור ואמר, שאנשי הצבא הנכריים גייסו אותו לשרת בצבאם, והיה מוכרח לחלל את השב"ק, לכן פנה אל מפקדיו שיתנו לו יום מנוחה בשבת, ותמורת כן יעבוד שעות ארוכות יותר בשבת ימי המעשה, וזכה לשאת חן בעיניהם והרשעים הללו יצאו מגדרם והסכימו להצעתו, מאז קיבל על עצמו לעשות את יום מנוחתו - יום השבת, כולו תורה, כשמוע מהרי"ד את תשובתו נענה ואמר 'מי יודע אם בחור זה אינו מעכב את הגאולה'... שהרי בבוא גואל יוסר עול הגלויות ועול הגויים מעל צווארינו, ואז לא יוכל עוד כביכול להשתעשע עם לימוד התורה במסירות נפש כשל בחור זה.

נז. הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע היה מחזיק כולל אברכים לומדי תורה, ומידי חודש בחדשו היה תומך בהם כדי מחייתם, וכך היה סידרן של דברים אם לא עלה בידי הרה"ק להשיג מעות כדי חיותם, היה מצווה אותם ללוות מעות על מנת שהוא יפרעם, אך גם בזה התקשו האברכים מאד, כי לא נקל מצאו מי שיסכים

ומשביעין אותו מזיו השכינה, ואף אין הפרגוד ננעל בפניו. וביאר ב'מעיל צדקה' (אות תקמ"ב) וז"ל, כלומר, מרוב חשק השכינה עמו כדי להסתכל בו אין הפרגוד ננעל כדי להיות תמיד כנגדו שלא להסיר מעליו עיני השגחתו. עכ"ל^{נח}.

יה"ר שנוכה במהרה לישועת הכלל והפרט, בפרט בחודש זה אשר ישועות בו מקיפות^{נט}, מתוך הרחבת הדעת ושלוות הנפש^ס, שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו, וכימי צאתנו ממצרים יראנו נפלאות בב"א.

להלוות להם, לכך פנו המה אל רבם הקדוש וביקשו הימנו שיתפלל עליהם שלא יצטרכו להגיע לידי הלוואה, אמר להם הרבי, אלך אל בית הטבילה שם אעשה 'יישוב' על זה הדבר (בעת הטבילה היה שואל את שאלותיו מן השמים), ביצאו מן המקוה פנה אל תלמידיו ומסר להם את אשר ענוהו - 'אוי וויי ר'מיכל'ע... איך לא תדע שמעט הייסורים שלהם יקר אצלי יותר מכל תורתם ותפילתם.

נח. ומלבד כל העצות שמצינו בדברי חז"ל ובספרים הקדושים להינצל מכל נגע ומחלה אזי צריך לדעת כי אין 'סגולה' כתורה, אשר היא מקור כל הברכות, ואין 'שמירה' כתורה, וכמו שפסק הרמב"ם (הל' שכנים ו' ו') 'כל הדברים שצריכין לשמירת העיר לוקחין מכל אנשי העיר ואפילו מן היתומים, חוץ מתלמידי חכמים, שאין תלמידי חכמים צריכין שמירה, שהתורה שומרתן'.

וכך כתב הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע (שו"ת חו"מ צב) בזה הלשון, **ודבר בריאות גופך, כאשר יהיה לימודך באופן הראוי בטח תהיה התורה רפאות לשורך ושקוי לעצמותיך** (לשון הכתוב משלי ג ח).

נט. וכך כתב הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (פר' החודש ב), מאמר רבינו הקדוש מווארקי זצללה"ה זי"ע, פי' הפיוט 'החודש אשר ישועות בו מקיפות' - מלשון החנווני מקיף, שהקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו שואל ומלווה לנו בחודש הזה הישועות, על סמך שבעתיד יתקנו דרכיהם ויהיו 'זכאים' לקבל כל מיני טובה וברכה, מראשית כזאת הודיע אז במצרים בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה, וכדרשת חז"ל באיזה זכות, בזכות קבלת התורה **שיקבלו אח"כ**, ו'זכות' זאת מתעוררת בכל שנה בחודש ניסן, שהקב"ה פועל ישועות על סמך הזכות שנהיה אח"כ זכאים, עכלה"ק (בשינוי).

ס. וכבר ביארו (עיי' ארץ צבי להגה"ק מקו"יגלוב, פסח מועדים עמוד סג) בלשון הפייטן 'החודש אשר ישועות בו מקיפות', מקיפות היינו 'הקפה' סביב הדבר [ארום און ארום], כלומר שאף הדרך הסובבת את הישועה הנצרכת תבוא על מקומה בנקל ובניחותא, בשלום ובשלווה, כל הסובבים והמקיפים הנצרכים לדבר הישועה יבואו לו בנקל... כי רבים הם המתייסרים מרה בבואם לזכות בזש"ק, גם פעמים שהאדם נצרך לטרוח טירחא מרובה סביב פרנסתו, או קושי רב עד שהוא זוכה לראות קורטוב נחת דקדושה מיו"ח, ובחודש זה הישועות מקיפות - כל אלו ה'מקיפין' ג"כ יבואו לידי ישועתם וטובתם בתכלית.

באחד השנים בחול המועד פסח כשעברו החסידים לפני הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע להתברך בברכת החג, עבר שם אחד החסידים שמצבו היה קשה עד מאד, בהיותו שקוע בין הררי צרות וקשיים, מכמה וכמה הרפתקאי דעדר עליה, אבל, לא היה יכול להאריך בפירוט הבקשה עקב ריבוי הקהל הממתנים אף הם לגשת מול פני הקודש, על כן הזכיר עצמו בקצרה, ואמר 'איך דארף א' ישועה ארום און ארום' (ביטוי השגור בפייהם של חסידי פולין, כשהיו רוצים להזכיר גם את 'סביבות' האדם ובני ביתו, וכלשון הכתוב (שמואל א' יז יח, וכפי שאומרים בסליחות לערב ר"ה) 'ואת אחיך תפקוד לשלום ואת ערובתם'), ענה לו הרבי, הרי על ימים אלו נאמר 'החודש אשר ישועות בו מקיפות'...

(מלשון סביב והיקף).